T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALI

KENT KİMLİĞİNİN YANSIMASI OLAN KENT PARKLARIN MEKÂN DİZİMİ METODU İLE İNCELENMESİ, BURSA KENTİ ÖRNEĞİ

MERVE ŞİMŞEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PROF. DR. SEVGİ ÖZTÜRK

OCAK - 2024
KASTAMONU

TEZ ONAYI

MERVE ŞİMŞEK tarafından hazırlanan "**KENT KİMLİĞİNİN YANSIMASI OLAN KENT PARKLARIN MEKÂN DİZİMİ METODU İLE İNCELENMESİ, BURSA KENTİ ÖRNEĞİ**" adlı tez çalışmasının savunma sınavı **17.01.2024** tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği ile Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü **Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Danışman	Prof. Dr. Sevgi ÖZTÜRK Kastamonu Üniversitesi	.....
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Yasin DÖNMEZ Karabük Üniversitesi	.....
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Elif AYAN ÇEVEN Kastamonu Üniversitesi	.....

Jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş olan bu tez Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunca onanmıştır.

Enstitü Müdürü Doç. Dr. Selçuk MEMİŞ .....

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Merve ŞİMŞEK

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KENT KİMLİĞİNİN YANSIMASI OLAN KENT PARKLARIN MEKÂN DİZİMİ METODU İLE İNCELENMESİ, BURSA KENTİ ÖRNEĞİ

MERVE ŞİMŞEK

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN:PROF. DR. SEVGİ ÖZTÜRK

Günümüzde artan kentli nüfus sayısı, çarpık kentleşme, sanayileşme gibi etmenler açık ortak yeşil alanlarına olan ihtiyacın artmasına neden olmaktadır. Açık kullanım alanlarından kentin kimliğini yansıtma noktasında zengin içeriğe sahip olan kent parkları, farklı özelliklere sahip kullanıcı profiline cevap vermesi, açık alan da çeşitli aktiviteler sunması, zengin sosyal iletişim olanakları gibi birçok fonksiyonu bir arada barındırması kentlerin ve kentlinin nefes alma alanları olarak nitelendirmemizi sağlamaktadır. Özellikle pandemi ile açık alanlara artan talep beraberinde toplumsal çeşitlilik ve yoğun nüfusun oluşturduğu birçok sorun ve beklentiyi ortaya çıkarmaktadır. Bu sorun ve beklentilerin analiz edilmesi, ortak kullanım alanlarının kullanıcı çeşitliliğine uygun cevap vermesi ve kullanıcının mekânı kullanma kalitesinin artması açısından önem kazanmaktadır. Yapılan tasarım çalışmalarında kullanıcının mekânsal deneyimlerinin analiz edilmesi ile oluşabilecek sorunlar öngörülüp çözüm olarak farklı alternatiflerin üretilmesi sağlanabilmektedir. Mekânsal bütünlüğün sağlanması mekânsal deneyimin sağlıklı bir şekilde oluşmasına neden olacaktır. Bu noktada kent kimliği ve kentli için önem arz eden kent parklarının mekân dizimi analiz yöntemi ile ele alınması, gerçekleştirilmiş ve yapılması planlanan mekânsal tasarım çalışmalarına yön vererek kullanıcı deneyimlerinin ön planda tutulmasını sağlayacaktır.

Çalışma, Osmanlı'nın ilk başkenti olan Bursa'nın kent kimliğinin oluşumu ve yansıtılması noktasında zengin içeriğe sahip olan 4 parkı kapsamaktadır. Aynı zamanda park seçiminde tarihi geçmişi ve kent kimliğini yansıtması belirleyici bir faktör olmuştur. Bu parklar; Reşat Oyal Kültürparkı, Merinos Parkı, Hüdavendigar Kent Parkı ve Vakıf Bera Parkı olarak belirlenmiş ve mekân dizimi yöntemleri DepthmapX 0.8.0 bilgisayar programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen sayısal ve grafiksel veriler çerçevesinde yaya hareketinin parkın, kullanılabilirliği, sürdürülebilirliği ve kullanıcı memnuniyeti üzerinde etkisi vurgulanmıştır. Analizler sonucunda; çalışma materyali olan bu 4 park için önerilerde bulunularak yapılması planlanan park tasarımları için de örnek teşkil etmesi amaçlanmaktadır.

ANAHTAR KELİMELER: Kent kimliği, Kent parkı, Mekânsal okunabilirlik, Mekân dizimi yöntemi

Ocak 2024, 82 Sayfa

ABSTRACT

MSC THESIS

INVESTIGATION OF URBAN PARKS, WHICH ARE REFLECTION OF URBAN IDENTITY, BY SPACE SYNTAX METHOD, BURSA CITY SAMPLE

MERVE ŞİMŞEK

KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SCIENCE
DEPARTMENT OF LANDSCAPE ARCHITECTURE

SUPERVISOR:PROF. DR. SEVGİ ÖZTÜRK

Today, factors such as the increasing number of urban population, unplanned urbanization and industrialization cause an increase in the need for open common green areas. Urban parks, which have rich content in terms of reflecting the identity of the city as open use areas, respond to user profiles with different characteristics, offer various activities in open spaces, and contain many areas such as rich social communication opportunities, enable us to describe them as breathing spaces for cities and citizens. Increasing demand brings with it many problems and expectations, the main reasons for which are social diversity and dense population. Analyzing these problems and expectations is important in order for common areas to respond appropriately to user diversity and to increase the user's quality of using the space. By analyzing the spatial experiences of the user in the design studies, problems that may arise can be predicted and different alternatives can be produced as solutions. Ensuring spatial integrity will result in a healthy spatial experience. At this point, examining urban parks, which are important for urban identity and citizens, with the space syntax analysis method will guide the spatial design studies that have been carried out and are planned to be carried out and will ensure that user experiences are prioritized.

The study covers 4 parks that have rich content in terms of the formation and reflection of the urban identity of Bursa, the first capital of the Ottoman Empire. At the same time, reflecting the historical past and city identity was a determining factor in choosing a park. These parks; They were determined as Reşat Oyal Kültürparkı, Merinos Parkı, Hüdavendigar Kent Parkı and Vakıf Bera Parkı, and space alignment methods were analyzed with the DepthmapX 0.8.0 computer program. Within the framework of the numerical and graphical data obtained, the effect of pedestrian movement on the usability, sustainability and user satisfaction of the park is emphasized. As a result of the analysis; It is aimed to make suggestions for these 4 park, which are the study material, and to serve as an example for the planned park designs.

KEYWORDS: Urban Identity, Urban Park, Spatial Perceptibility, Space Syntax Method

January 2024, 82 Page

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitimim boyunca bilimsel katkıları ve desteklerinden dolayı sevgili danışman hocam Prof. Dr. Sevgi ÖZTÜRK'e teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Lisans ve Yüksek Lisans eğitimim sürecinde göstermiş olduğu anlayışla engin bilgileri ve tecrübelerini cömertçe benimle paylaşarak yoluma ışık tutan Doç. Dr. Yasin DÖNMEZ hocama ve tez jürim olan Elif AYAN ÇEVEN'e katkılarından dolayı teşekkür ediyor, saygılarımı sunuyorum. Tezim için gerekli olan verileri sağladıkları için Bursa Büyükşehir Belediyesi Coğrafi Bilgi Sistemleri Şube Müdürü Ali KÖŞKER ve ekibine teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Hayatımın her anında yaşamın zorluklarını kolaylaştırmaya çabalayarak en büyük destekçim olan sevgili annem Havva ŞİMŞEK ve babam Kadir ŞİMŞEK'e duymuş oldukları güven ile daima maddi ve manevi olarak yanımda oldukları için sonsuz sevgi ve saygılarımı sunar, teşekkür ederim. Bana olan inançlarını hiçbir zaman kaybetmeyen ve beni motive eden sevgili kardeşlerim Gamze ŞİMŞEK, Enes ŞİMŞEK, Emin ŞİMŞEK'e ve arkadaşlarıma her daim yanımda oldukları, beni destekledikleri için teşekkür ediyorum.

MERVE ŞİMŞEK

Kastamonu, 2024

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAYI…… ii
TAAHHÜTNAME……iii
ÖZET……iv
ABSTRACT……v
TEŞEKKÜR…….. vi
İÇİNDEKİLER……vii
ŞEKİLLER DİZİNİ……...ix
TABLOLAR DİZİNİ……xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ xii
1. GİRİŞ..... 1
2. LİTERATÜR TARAMA 4
2.1 Kent Kavramı..... 4
2.2 Kent Düzeyinde Kimlik..... 5
2.2.1 Kültürel Kimlik..... 6
2.2.2 Mimari Kimlik..... 7
2.2.3 Kentsel Kimlik ve Sınıflandırılması..... 7
2.3 Kentsel Mekân Kavramı ve Sınıflandırılması..... 10
2.3.1 Kentsel Açık-Yeşil Alanlar..... 13
2.3.2 Kentsel Açık-Yeşil Alanların Sınıflandırılması ve İşlevleri..... 16
2.4 Kent Park Kavramı ve Tarihsel Gelişimi..... 20
2.4.1 Kent Park Kavramı ve Tasarım İlkeleri..... 23
2.4.2 Kent Parkların İşlevleri..... 24
3. MATERYAL ve METOD……26
3.1 Materyal..... 26
3.1.1 Bursa Kentinin Tarihi ve Kültürel Özellikleri..... 28
3.1.2 Bursa'da Bulunan Kent Parklara Genel Bakış ve Çalışma Alanının Saptanması..... 29
3.1.2.1 Merinos Parkı..... 30
3.1.2.2 Reşat Oyal Kültürparkı..... 33
3.1.2.3 Hüdavendigar Kent Parkı..... 35
3.1.2.4 Vakıf Bera Parkı..... 37
3.2 Metod..... 38
3.2.1 Mekân Dizimi Analizi (Space Syntax Analysis)..... 40
3.2.2 Mekân Dizimi Analiz Parametreleri..... 42
3.2.2.1 Eksenel harita..... 43
3.2.2.2 Dışbükey harita..... 43
3.2.2.3 Görünür alan analizi..... 43
4. BULGULAR 48
4.1 Merinos Parkı Mekân Dizimi Yöntemi Analiz Verileri..... 49
4.2 Reşat Oyal Kültürparkı Mekân Dizimi Analiz Verileri..... 53
4.3 Hüdavendigar Kent Parkı Mekân Dizimi Analiz Verileri..... 59
4.4 Vakıf Bera Parkı Mekân Dizimi Analiz Verileri..... 64
5. SONUÇ VE ÖNERİLER..... 69
KAYNAKLAR 73

ÖZGEÇMİŞ..... 82

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 3.1 Çalışma materyali kent parkları konum ve sınırları 26
Şekil 3.2 Çalışma alanı sınırları (Yazar tarafından 2023 tarihli Google Earth uydu görüntüsü üzerinden düzenlendi) 30
Şekil 3.3 Gözlem kulesi (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 31
Şekil 3.4 Etkinlik alanı (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 31
Şekil 3.5 Güney girişi (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 32
Şekil 3.6 Merinos cadde park girişi (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 32
Şekil 3.7 Çalışma alanı sınırları (Yazar tarafından 2023 tarihli Google Earth uydu görüntüsü üzerinden düzenlendi) 33
Şekil 3.8 Yapay gölet (ŞİMŞEK, 2023- Orijinal) 34
Şekil 3.9 Buz pisti genel bakış (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 34
Şekil 3.10 Çalışma alanı sınırları (Yazar tarafından 2023 tarihli Google Earth uydu görüntüsü üzerinden düzenlendi) 35
Şekil 3.11 Hüdavendigar Kent Parkı, Mihraplı Parkı ve Timsah arena stadyumu (URL-2, 2023) 36
Şekil 3.12 Kent park 1. No'lu giriş ve otopark alanı (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 36
Şekil 3.13 Park içi çok amaçlı yol (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 36
Şekil 3.14 Çalışma alanı sınırları (Yazar tarafından 2023 tarihli Google Earth uydu görüntüsü üzerinden düzenlendi) 37
Şekil 3.15 Güney giriş kapısı (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 38
Şekil 3.16 Vakıf Bera Parkı genel görünüş (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal 38
Şekil 3.17 Mekân içi elemanların birbirleriyle ilişkisi (Hillier, 1983). 42
Şekil 3.18 Mekân içi elemanların dizilimi (Hillier, 1983) 42
Şekil 3.19 Çalışmada uygulanan mekân dizimi analiz aşamaları 47
Şekil 4.1 Doğal gölgelendirme (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 49
Şekil 4.2 Yapay gölet (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 49
Şekil 4.3 Bursa tarihi göç ve Merinos tekstil sanayi Müzesi (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 50
Şekil 4.4 Atatürk Kültür Merkezi (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 50
Şekil 4.5 Merinos Parkı görünür alan (VGA) analizi-bağlantısallık haritası 51
Şekil 4.6 Merinos Parkı eksenel aks analizi-bütünleşme haritası 52
Şekil 4.7 Merinos Parkı kavranabilirlik/okunabilirlik grafiği 53
Şekil 4.8 Park girişi ve heykel (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 54
Şekil 4.9 Yürüyüş yollarından biri (ŞİMŞEK,2023-Orijinal) 54
Şekil 4.10 Park içi peyzaj düzenlemeleri (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 54
Şekil 4.11 Park içi peyzaj düzenlemeleri (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 54
Şekil 4.12 Park içi genel görünüm (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 55
Şekil 4.13 Yapay gölet (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 55
Şekil 4.14 Lunapark genel görünüm (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 56
Şekil 4.15 Ters ev (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 56
Şekil 4.16 Reşat Oyal Kültürparkı görünür alan (VGA) analizi-bağlantısallık haritası 57
Şekil 4.17 Reşat Oyal Kültürparkı eksenel aks analizi-bütünleşme haritası 58
Şekil 4.18 Reşat Oyal Kültürparkı kavranabilirlik/ okunabilirlik grafiği 59

Şekil 4.19 Piknik alanı (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 59
Şekil 4.20 Nilüfer çayı kenar ağaçlandırılması (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)..... 59
Şekil 4.21 Yapay gölet (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)..... 60
Şekil 4.22 Gözlem kulesi (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 60
Şekil 4.23 Nilüfer çayı (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 60
Şekil 4.24 Yaya köprüsü (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)..... 60
Şekil 4.25 Spor alanlarından biri (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)..... 61
Şekil 4.26 Etkinlik alanlarından biri (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 61
Şekil 4.27 Hüdavendigar Kent Parkı görünür alan (VGA) analizi-bağlantısallık haritası..... 62
Şekil 4.28 Hüdavendigar Kent Parkı eksenel aks analizi-bütünleşme haritası 63
Şekil 4.29 Hüdavendigar Kent Parkı kavranabilirlik/ okunabilirlik grafiği..... 64
Şekil 4.30 Yapay gölet spor ve etkinlik alanlarından biri (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 65
Şekil 4.31 Yapay gölet çevresi (ŞİMŞEK, 2023-Orjinal)..... 65
Şekil 4.32 Park içinde bulunan lunapark (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 65
Şekil 4.33 Bitkilendirme çalışması (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal) 65
Şekil 4.34 Vakıf Bera Parkı görünür alan (VGA) analizi-bağlantısallık haritası 66
Şekil 4.35 Vakıf Bera Parkı eksenel aks analizi-bütünleşme haritası..... 67
Şekil 4.36 Vakıf Bera Parkı kavranabilirlik/ okunabilirlik grafiği 68

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1 Kent kimliğini oluşturan unsurlar (Topçu, 2011; Ünügür, 1996'dan derlendi) 9
Tablo 2.2 Mekânsal kalite ölçüm parametreleri (The Project for Public Space) 11
Tablo 2.3 Kentsel mekânların sınıflandırılması (Karlıer, 2017) 12
Tablo 2.4 Yerleşim birimi ölçeğinde açık-yeşil alan sınıflandırılması 18
Tablo 2.5 Parkların hizmet alanı ve boyut, tasarım kriterleri, tesis ve faaliyet standartları 19
Tablo 2.6 Kent parkının işlevleri 24
Tablo 3.1 Bursa kentinin yıllara göre nüfus değişimi 27
Tablo 3.2 Çalışmanın metod akış şeması 39
Tablo 4.1 Parkların genel bilgileri 48
Tablo 5.1 Park verilerinin karşılaştırılması 70

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Simgeler

Km^2 **:** Kilometre kare
M^2 **:** Metrekare
Ha **:** Hektar
Da **:** Dekar

Kısaltmalar

TDK **:** Türk Dil Kurumu
TÜİK **:** Türkiye İstatistik Kurumu
WHO **:** Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü
Burulaş **:** Bursa Ulaşım Toplu Taşıma İşletmeciliği Turizm Sanayi ve Ticaret A.Ş.

1. GİRİŞ

Günümüzde sanayileşme, çarpık kentleşme, artan kentli nüfusu gibi etmenler beraberinde kentte var olan açık-yeşil alanların günden güne yok olmasına neden olmaktadır. Kentin kimliğini bozarak betonlaşmaya iten bu etmenler açık-yeşil alanları yok ederek kentte yaşayan insanların doğa ile etkileşiminin azalmasına, psikolojik ve fiziksel anlamda olumsuz etkilenmelerine neden olmaktadır. Kent dokusunun bozulmaması ve insanlar üzerinde oluşabilecek olumsuzlukların ortadan kaldırılması için her geçen gün yeni açık-yeşil yaşam alanı projeleri oluşturulmakta ve önemi vurgulanmaktadır.

Açık-yeşil kullanım alanlarından kentin kimliğini yansıtma noktasında zengin içeriğe sahip olan kent parkları, insanları kentin stresinden uzaklaştıran fiziksel ve psikolojik sağlığı destekleyerek sosyalleşmeye teşvik eden önemli sosyal yaşam alanlarındandır (Dönmez ve Türkmen, 2019; Kuşçu Kravkaz vd., 2022; Öztürk vd., 2022; Yiğit vd., 2022; Zhai ve Baran, 2013).

Farklı sosyo-kültürel ve demografik gruba sahip kullanıcılara, açık ve kapalı alanlar da çeşitli aktiviteler sunması, zengin sosyal iletişim olanakları, aktif-pasif rekreasyon aktiviteleri gibi birçok alanı bir arada barındırarak kullanıcı isteklerine cevap vermesi kentin ve kentlinin nefes alma alanları olarak nitelendirilmesini sağlamaktadır. Kent parklarının içerisinde genellikle yürüyüş, koşu, bisiklet yolları, açık-kapalı spor alanları, piknik, çocuk oyun alanları, amfi tiyatro, su öğeleri, fuar ve festival alanları, restoran, kafe, büfe, mescit gibi kullanıcıların isteklerine cevap verebilecek yapıda doğal güzelliklerin ön planda olduğu eğlence, dinlenme ve sosyalleşme mekânları bulunmaktadır.

Kentin ve doğanın kimliğini bir arada kentten uzaklaşmadan deneyimlememizi sağlayan kent parkları, bu yönüyle kullanıcılar tarafından tercih edilebilirliğini arttırmaktadır. Bu nedenle alanların en verimli şekilde kurgulanması ve uygulama sırasında sorun yaşanmaması için oluşturulması planlanan mekânın hazırlık sürecinde gerçekleştirilen analizlerle ön hazırlık çalışmasının yapılması gerekmektedir.

Mekânların anlamlı bir bütün oluşturması açısından mekân dizimi yöntemi, mimari, kentsel tasarım, iç mekân tasarımı, ulaşım ağı gibi birçok alanda uygulanmaktadır. Yaygın olarak kentsel çevre ve insan hareketi çalışmalarında kullanılan mekân dizimi yöntemi, farklı sosyal algı ve yaşlara sahip insan hareketinin yoğun olduğu park alanlarında az sayıda çalışmalar yapılmıştır (Zhai ve Baran 2013).

Kullanıcıların hareket ve rota seçimleri, mekânın deneyimlenmesi ve memnuniyet oluşumunu etkilemektedir. Bu doğrultuda çalışmada, insanların doğru yönlendirilmesi, parktan üst seviyede verim almaları ve ihtiyaçlarına cevap veren bir ağ oluşturulması açısından mekân dizimi yönteminin kent parklarına uygulanması hedeflenmiştir. Parkların mekân içi düzenlemeleri ve kullanıcı ile uyumunun, kullanıcı faaliyetleri ve üzerindeki etkisi, mekân dizimi analiz yöntemi ile irdelenerek ‘‘deneyimsel tasarım’’ anlayışı hakkında öneriler geliştirilmeye çalışılacaktır. Elde edilen veriler ile mekânın iç mantığının ve mekânsal bileşenlerin ilişkisinin analiz edilebilmesi sosyal iletişimin sağlanmasında ve geliştirilmesinde öncülük etmesi planlanmaktadır. Mekân dizimi analizi sonucunda tasarım senaryolarının oluşturulması oluşabilecek istek veya problemlerin ön görülmesini sağlamaktadır. Bu noktada yapılan kent park tasarımlarında kullanıcının mekânı deneyimleyerek kaliteli zaman geçirmesi ve mekânsal bütünlüğün kullanıcı kitlesi üzerindeki etkisi elde edilen veriler ile saptanarak kullanım potansiyeli yüksek tasarımlar oluşturulabilecektir.

Çeşitli medeniyetlerin kültürüne ev sahipliği yapmış olan Bursa’nın kent kimliğini oluşturan en önemli unsur, kültürel zenginliği olmaktadır. Bu kültürel zenginliklere sahip olması, toplumsal çeşitliliği ve ‘‘Yeşil Bursa’’ kimliğiyle ünlü olması sebebiyle çalışmanın materyalini, Bursa kentinde bulunan önemli 4 park alanı oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Merinos Parkı, Reşat Oyal Kültürparkı, Hüdavendigar Kent Parkı ve Vakıf Bera Parkı çalışma alanı olarak belirlenmiştir.

Çalışma; kent dokusunun izlerini taşıyan ve kent kimliğinin okunabilirliği yüksek olan örneklem alan olarak seçilen 4 park alanında, yaya sirkülasyonunun yoğunluğu, hareket potansiyeli ve mekânın okunabilirliğini mekân dizimi yönteminin sunduğu analitik ve objektif bulgular doğrultusunda ortaya koymayı amaçlamaktadır. Elde edilen veriler özelinde mekânsal organizasyonu oluşturan birimlere yönelik tasarım

alternatifleri oluşturulmuştur. Bu kapsamda gelecekte yapılması planlanan park tasarımları için de örnek teşkil etmesi hedeflenmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMA

2.1 Kent Kavramı

İnsanoğlu varoluşu boyunca yaşam alanları devamlı bir gelişim, değişim ve dönüşüm içindedir (Çufalı ve Dönmez, 2022; Öztürk vd., 2022; Yılmaz vd., 2023). Bu sürecin sürekliliğini sağlayan en temel neden, insanların ihtiyaçlarının zamanla evirilmesi ve çeşitlenmesi olarak ifade edilebilir. Bu yüzden yaşam alanı gelişimi kısmen kontrol edilebilir fakat durdurulamaz bir yapıya sahiptir (Lynch, 1979).

Kentler, insanların doğada tek başlarına hayatlarını idame ettiremeyeceklerini kavramaları sonucunda oluşturulmuştur (Bumin, 2010; Hüsam vd., 2021). Medeniyetlerin kurulmasının başlangıç noktası olan kentler insanların, barınma, beslenme, güvenlik ve sosyalleşme gibi ortak paydalarının etkisiyle topluluk halinde yerleşik hayata geçmelerine neden olmuştur (Gül ve Küçük, 2001).

Başka bir ifadeyle kentler, bünyesinde barındırdığı farklı kültürel, demografik ve sosyal yapıya sahip bireylerin ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılamayı hedefleyerek çevrenin insan eliyle yapılandırılmış şeklidir. Corbusier (2014) ise kenti, merkezi kalp olan farklı işlevli organların ilişkisel bütünü olarak ifade etmesiyle bütüncül büyüme ve organizmaların birbirleriyle olan etkileşimlerine dikkat çekmiştir.

Yerleşim alanlarında yaşayan kişi sayısına göre Türkiye'de, 2.000 kişi altı köy, 2.000-20.000 kişi aralığında kasaba, 20.000 ve üzeri nüfus varsa kent olarak ifade edilmektedir (Güneş, 2008). Kentin planlanması, hızlı nüfus değişimleri, insanın temel ve sosyal ihtiyaçları, kültürel çeşitlilik, ekonomik ve teknolojik gelişmelerden etkilenmektedir (Varola ve Öksüz, 2021). Özer (1998) ve Kaymaklı (1990)'ya göre kenti biçimleyen ve ifade eden, yönetsel sınır, nüfus, yoğunluk, ekonomik, sosyal, coğrafi ve planlama ortak kriterleridir (Ak, 2005).

Keeble (1961), insanların ihtiyaçları doğrultusunda planlı veya planlanmamış kentlerin, faydalanma yönünden farklı kısımlara ayrılması gerektiğini düşünmektedir (Ak, 2005; Güneş, 2008). Bunlar;

Kent Merkezi: Yoğun ve karmaşık ilişkiler şeklinde, idari, ticari ve sosyal yaşam alanlarının bulunduğu kısımdır.

Kent Çevresi: Kent sınırları içinde bulunmamasına rağmen kentten direkt etkilenen arazilerdir.

Endüstri Bölgesi: Kendi içinde birçok dala ayrılabilen endüstri bölgesi, farklı boyutlarda üretim yerleri, fabrikaları ve büyük depoları içermektedir.

Periferial Bölgesi: Kentin çevresinde bulunan tarım, orman ve açık alanlar bütünüdür.

Açık Alanlar: Yapılaşmanın fazla olmadığı doğal çevrenin yapısının ve formunun korunduğu bölgelerdir.

2.2 Kent Düzeyinde Kimlik

Lynch (1960-1981) kimliği, bir varlığın diğer varlıklardan farklı olan noktalarının oluşturduğu özgünlük olarak ifade etmektedir. TDK kimliği, "Toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü" olarak ifade etmiştir. The Oxford English Dictionary'e göre kimlik (identity), "Bir kişi ya da nesnenin kim veya ne olduğu" sorusunun cevabıdır. Bu ifadelerin özeti olarak kimlik, canlı veya cansız nesneleri birbirlerinden ayıran, onları özgün yapan özellikler bütünü olarak tanımlanabilmektedir.

Kentin oluşum sürecinde çeşitlilik gösteren tabiat şartları, toplumsal ve kültürel değerlerin, ihtiyaçların ve beklentilerin farklı olması durumu her kentin kendine özgü yaşam alanı oluşturmasına ve zamanla bir kimliğe sahip olmasına sebep olmaktadır. Bir kenti farklılaştıran ve diğerlerinden ayrılmasını sağlayan her şey o kentin kimliğinin oluşumuna katkı sağlamaktadır.

Bir kentte kimlikten bahsedebilmemiz için algılanabilir büyüklükte olması, açıklayıcı farklılıklar ve kendine özgün özelikler taşıması gerekmektedir. Kent düzeyinde bu kavram kültürel kimlik, mimari kimlik ve kentsel kimlik olarak üç ana başlık altında ele alınabilmektedir.

2.2.1 Kültürel Kimlik

Kültür; insanın davranışları, inançları ve ideolojilerinin kuşaktan kuşağa sözlü veya somut olarak aktarımı sağlanan, insan yaşamının duygusuyla ilgilenen yaşayan bir varlıktır. İnşa edilmiş kültürel özellikler, toplumda oluşan kültürü alan da somut bir şekilde ifade etmektedir (Cleveland vd., 2016).

Kültürel kimlik; toplumun bulunmuş olduğu lokal, bölgesel ve ulusal sınırlar içinde ahlaki, mimari ve sanatsal bakış açılarıyla özdeşleşen çeşitli yaşam tarzlarıdır (Polat, 2016).

Kent kimliğini oluşturan ana unsur olan kültürel kimlik, kent kimliğinin değişimine en çok katkı sağlayan etmendir. Kültür, yaşayan bir varlık olması sebebiyle oluşan çevresel ve toplumsal etkilerden olumlu veya olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu etkilenme sonucu kent kimliğinin de değişim göstermesine yol açmaktadır.

Kentte yaşayan insanların kültürleri, yaşları, cinsiyetleri, eğitim düzeyleri gibi öznel koşullar, kent algılarına ve kent kimliğine ilişkin düşüncelerinin şekillenmesini sağlamaktadır (Barış vd., 2019). Bu şekillenme sonucunda algısal farklılıklar şunu göstermektedir, kent kimliği ne kadar somut bir hal almaya çalışsa da bünyesinde barındırdığı kültürel değerlerin çeşitliliği ve insanların algısal farklıkları sonucu soyut kavramların etkisi altında kalmaktadır. Somut olan her kimlik ögesi içinde soyut kavramlar, hikayeler ve değerler taşımaktadır.

Kentin kimliği, kentsel yerelliğin fiziksel şekil ve biçimlerinde yeniden bedenlenen ilgili topluluğun sosyal ve kültürel özelliklerinin bir kombinasyonundan doğmaktadır.

Kentlerin hızla büyümesi, kentsel çevrelerin fiziksel özellikleri ile kültürel kimlikleri arasında bazı boşluklara neden olmuştur (Ziyaee, 2018). Kısa sürede oluşturulan yerleşim alanlarına göre tarihi geçmişe sahip olan kentlerin, kentsel kimlik özelliklerinin daha yüksek olduğu ifade edilmektedir (Ökesli, 2012).

2.2.2 Mimari Kimlik

Mimari kimlik, içinde bulunmuş olduğu toplumun soyut olarak, inanış biçimleri, ahlaki tutumları, estetik görüşleri, somut olarak, tarihi ve coğrafi yapı gibi faktörler çerçevesinde kullanıcı ve tasarımcının istekleri doğrultusunda şekillenmesidir. Yapılarda kullanılan malzeme, teknoloji ve tasarım yaklaşımları yapılmış olduğu dönemde toplumun gelişmişlik seviyesini gösterirken soyut ve somut faktörler hakkında bilgi edinmemizi sağlamaktadır.

Kimlik niteliği taşıyan mimari yapılar; sahip olduğu üslup açısından özgün, dikkat çeken, çevresiyle uyum gösteren, tarihi yansıtan, toplum ve küresel açıdan kabul edilebilir özellikler göstermektedir (Polat, 2016).

2.2.3 Kentsel Kimlik ve Sınıflandırılması

Kentsel kimlik, insanın kendisi ve kentsel çevre ile oluşturmuş olduğu ilişkiler bütününün yansımasıyla kente özgün oluşan izlerin tümü şeklinde tanımlanabilmektedir (Lalli, 1992; Turan ve Yalçıner Ercoşkun, 2017). Kent kimliği oluşumu için uzun bir zaman dilimine ihtiyaç vardır. Bu zaman dilimi içinde kimliği oluşturan tüm etmenlerden doğru veya yanlış etkilenmektedir. Bu sebeple, kentler durağan değillerdir. Kentler sürekli kendini yenileyen ve değişime hazır dinamik bir yapıya sahiptirler (Kaypak, 2010). Bu dinamikliği sağlayan birçok etmen vardır fakat en önemlisi kent kimliğinin şekillenmesinin ana karakteri olan, ihtiyaç ve beklentileri zamanla hızlı bir şekilde değişiklik gösteren toplumdur.

Kent kimliğinin oluşumunu etkileyen toplum, içinde bulunduğu değerlerin korunması ve sürdürülebilirliğini sağlamalıdır. Kente özgü yapıların korunması veya yeni boyutlar kazandırılması kent belleği ve kimliğini, sosyal ve fiziksel dokuyu geleceğe taşıyarak geçmiş hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. Kent kimliğinin korunabilmesi için toplumu oluşturan ana unsur olan bireylerin ilk önce, kentin içinde bulundurduğu toplumu ve kültürel değerleri tanıması gerekmektedir. Bu sebeple kentlerin üzerinde taşıdığı izleri okumalı, değerlendirmeli, özümsemeli ve kentlerin kimliklerini zamanla kaybederek birbirlerine benzer özellikler göstermelerinin önüne geçmelidirler.

Kent kimliğini hiç şüphesiz en iyi betimleyen kette bulunan tarihi kültürün bıraktığı somut ve soyut izlerdir. Tarihi kentler, oluşum süreci boyunca farklı dönemlerde yaşayan toplumların izlerinin birikmesi ile tarihi bir kimliğe bürünmüş ve içinde bulunan çeşitlilik sebebiyle kültürel olarak zenginliğe sahip olmasına sebep olmuştur. Tarihin etkileriyle şekillenen kentler, bize kentin barındırdığı birçok değer hakkında bilgi aktarmakta, kentin geçmişine ve geleceğine ışık tutmaktadır (Köse ve Dönmez, 2021; Ouf ve Makram, 2019). Bunun sonucunda tarih okunabilir bir hal alırken, kent kimliğini şekillendiren kültürel verilerin aktarımı gerçekleştirilerek kimlik kaybının önüne geçilmiş ve kent hakkında doğru kararlar verebilmemiz sağlanmıştır.

Kent, bünyesinde barındırdığı değerlere sahip çıktığı noktada kimliğini korumuş ve doğru bir gelişim sağlamış olur. Fakat günümüzde gelişen teknoloji ve insanların farklılaşan beklentileri doğrultusunda kent kimliğini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalınmaktadır. Kentte yapılan değişikliklerin kararları, kent kimliğinin elverdiği doğrultuda uygun ve yeterli görüldüğü kadar alınmalıdır. Aksi halde kentler ve içinde barındırdığı toplum özüne ve çevresine yabancılaşarak tek tipleşen kentler haline gelmektedir. Günümüzde kentlerin kimliklerini kaybederek gittikçe birbirlerine benzer dokulara sahip olması birçok sonuçları doğurmaktadır (Oğurlu, 2014). Bu sonuçlardan en önemlisi kimlik kaybını yaşayan kentlerin psikolojik refah kaybıdır.

Esnek ve gelişime açık olan kent kimliği çeşitli faktörler tarafından şekillendirilmektedir. Bunlar çevresel ve toplumsal unsurlar olarak iki ana başlığa ayrılmakta bu başlıklar da kendi içinde sınıflandırılmaktadır (Hacıhasanoğlu, 1996). Çevresel unsurlar, doğal kimlik (coğrafi konum ve topografya, bitki örtüsü, iklim yapısı, hidrografik özellikler) ve yapay kimlik (kent peyzajı, kent mobilyaları, binalar, yollar, meydanlar ve anıtlar) olarak sınıflandırılırken toplumsal unsurlar, sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve psikolojik özellikler olarak sınıflandırılmaktadır (Güler vd., 2016). Bu unsurların ve kentte yaşayan toplumun göstermiş olduğu çeşitlilik sebebiyle kentler, özgün bir içeriğe sahip olmaktadırlar (Tekeli, 1991). Bu nedenle, kent kimliğinin oluşumunu sağlayan bileşenlerin ufak bir değişiklik göstermesi bile kentin farklı alanlarında çeşitli kalıplar ve kimlikler oluşmasına neden olmaktadır (Tablo 2.1).

Tablo 2.1 Kent kimliğini oluşturan unsurlar (Topçu, 2011; Ünügür, 1996'dan derlendi)

KENTSEL KİMLİK				
ÇEVRESEL KİMLİK		TOPLUMSAL KİMLİK		
Doğal Çevre Özellikleri	Yapay Çevre Özellikleri	Sosyo-Kültürel Özellikler	Sosyo-Ekonomik Özellikler	Psikolojik Özellikler
-Topografik -İklim ve bitki örtüsü -Jeolojik yapısı	-Yerleşim ölçeğinde -Donatı ölçeğinde -Sembol elemanlar ölçeğinde	-Kurumsal yapı -Nüfus -Demografik -Tarihsel -Kültürel	-İstihdam yapısı -Gelir Seviyesi	-Toplumsal yapı

Kent kimliğini oluşturan unsurların en başında orada yaşayan toplum ve oluşturduğu kültür sebebiyle şekillenen toplumsal kimlik gelmektedir. Toplumsal kimliğin alt dalı olan sosyo-kültürel kimlik sayesinde toplum yaşadığı ortama bağlılık göstermiş ve aidiyet duygusu kazanmıştır.

İnsanlar özünde bir yere aidiyet duygusu geliştirmeye çalışmaktadır. Bir yerle duygusal bağ kurmak için mekâna karşı oluşturulan bağlılık ve aidiyet önem göstermekte ve bunun sonucunda güvenlik ve topluluk duygusu gelişmektedir. Kentsel kimlik sadece fiziksel görünümden daha fazlasını ifade etmekte birey ve toplum için ‘‘anlam’’ içermektedir (Kaymaz, 2013).

Kimlik, sonradan eklenen özelliklerin kentin kimliğinde bulunan özelliklerle örtüştüğü ölçüde aidiyet duygusu yaşatan bir kavramdır. Aidiyet duygusu kentsel kimliğin devamlılığında önemli bir etkendir, insanlar aidiyet duygusuyla mekânla bağ kurmaktadırlar. Mekân ile kurulan bağ kentte yapılan işlemleri daha titiz, korumacı ve kontrollü bir yaklaşım sergilememize neden olmaktadır. Kontrolsüz ve hızlı kentsel

değişimin kentsel kimlik ve imaja etkilerinin fiziksel, sosyal ve psikolojik boyutları ortaya konmuştur (Ökesli, 2012).

Yapılan araştırmaların sonucu kent, geçmiş hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlarken bir yandan da kentin fiziki oluşumunda günümüzde ve gelecekte doğru adımlar atmamız için bize fikir vermektedir. Kent insanlar için değer ve anlam ifade etmiyorsa o kentte kimlikten bahsetmek doğru değildir (Barış vd., 2019). Bu noktada kent kimliğini ve kimliği oluşturan asıl ana unsuru bir diğer deyişle kültürünü kaybetmiştir. Tarihi ve kültürü olmayan bir toplumun kimliğinin yok olması kaçınılmaz bir sondur.

2.3 Kentsel Mekân Kavramı ve Sınıflandırılması

Mekân, insanların yaşadıkları ortamı, fizyolojik, psikolojik, ekonomik ve toplumsal anlamda isteklerine göre şekillendirmeleri sonucu ortaya çıkmıştır (Norberg Schulz,1972). Kentsel mekânlar, yapılar arasında bulunan özel ve kamusal mekânların bütünüdür. Kamusal mekânlar ise kullanıcıların sosyal ve politik aktivitelerini gerçekleştirebildiği açık veya kapalı alanlar olarak tanımlanmaktadır (Drummond, 2000; Mitchell, 1995). Bu mekânlar geçmişte ve günümüzde kent içinde yaşamış olan toplumun kültürel, coğrafi, tarihi, sosyal, ekonomik ve siyasi anlamda gelişmişlik düzeylerinin somut bir şekilde ifade edildiği kentin kimliğinin yansıtıldığı mekânlar bütünüdür.

Başka bir deyişle mekân, insanların eylemlerini gerçekleştirmelerine imkan sağlayan alanın, gözlemcinin bütün duyu organlarıyla algıladığı boşluklar ve sınırlar olarak ifade edilebilir (Altan, 1993). Mekân, bünyesinde barındırdığı elemanların ilişkisel uyum sağlaması ve kullanıcı tarafından okunabilir olması mekânı anlamlı bir bütün haline getirmektedir. Mekânlar kullanıcıları bir araya toplama ve ayırma etkisinden dolayı 1960'lar mimari anlayışının dikkatini çekerek, mekân içerisinde bulunan formların birbirleriyle ve kullanıcı ile uyum içerisinde olmaları gerekliliği vurgulamalarına neden olmuştur. Bu uyumu sağlamak için, mekân-çevre, mekân-eleman, mekân da bulunan elemanların birbirleri ile oluşturmuş olduğu ilişkiler üzerinde sosyal yapının etkileri ele alınmaktadır (Steadman, 1983).

Kent, toplumun ekonomik, sosyal, kültürel ve eğitim yapısına bağlı olarak kent kimliğine uygun bir çerçevede zamanla değişim ve gelişim göstermektedir. Bu değişimlerin olumlu yönde gerçekleşmesi yaşam kalitesinin artmasına neden olmaktadır. Yaşam kalitesinin öznel bileşenleri, güvenlik, sağlık, huzur vb. örnek verilebilirken doğal çevre, mimari yapılar ve sosyal etkileşim alanları nesnel bileşenlere örnek olarak verilebilmektedir. Bu doğrultuda kişilerin psikolojik, fizyolojik, estetik, toplumsal veya bireysel isteklerin karşılanması doğrultusunda kamusal alan kalite değerlendirmeleri yapılabilmektedir (Emür ve Onsekiz, 2007; Karakaya ve Cengiz, 2019). Kentsel açık ve yeşil alanlar kentin ve toplumun oluşmuş veya oluşabilecek sorun ve isteklerine cevap vererek yaşam kalitesini yükseltmeye çalışan ve yaşayan mekânlar olarak da ifade edilebilmektedir.

Yaşam kalitesi mekân kalitesi ile doğru orantılı olarak gelişim göstermektedir. Bunun için nitelikli olması hedeflenen mekânların oluşum sırasında The Project for Public Space tarafından oluşturulan kalite ölçüm parametreleri yön gösterici bir rehber niteliği taşımaktadır. Bu parametreler 4 ana başlık altında; sosyal yaşam, kullanım ve aktiviteler, erişim ve bağlantılar, konfor ve imaj şeklinde sınıflandırılırken her bir parametre kendi içinde de dallara ayrılmaktadır (Tablo 2.2).

Tablo 2.2 Mekânsal kalite ölçüm parametreleri (The Project for Public Space)

-Kadın, çocuk, yaşlı sayısı -Sosyal ağlar -Gönüllülük -Gece kullanımı -Sokak yaşamı	**Sosyal Yaşam**	**Kullanım ve Aktiviteler**	-Yerel işletme sahipliği -Arazi kullanım desenleri -Gayrimenkul değerleri -Kira düzeyleri -Perakende satış
-Trafik bilgisi -Yol ayrımları -Toplu taşıma kullanımı -Bağlantı kullanımları -Yaya yolu aktivitesi -Park kullanım desenleri	**Erişim ve Bağlantılar**	**Konfor ve İmaj**	-Çevresel bilgi -Sanitasyon bilgi -İnşaat koşulları -Yapıların durumu -Suç istatistikleri

Kentsel mekânlar, bireysel ya da toplumsal olarak, barınma, çalışma, eğlenme, spor, dinlenme, ulaşım, hizmetler (sağlık, eğitim, kamu vb.) gibi doğan çeşitli ihtiyaçlara özel ve kamusal mekânlar oluşturarak cevap vermeyi amaçlamaktadır (Karlıer, 2017). Kent, mekânsal organizasyonu sağlayan özel mekânlar, kamusal mekânlar ve sosyal yapılar bütünüdür. Bu mekânlar kendi içlerinde, birbirleriyle ve sosyal yapı ile kurmuş oldukları ilişkiler neticesinde kentsel mekânları oluşturmaktadır (Norberg Schulz, 1972). Bu doğrultuda kentsel mekânlar kendi içinde sınıflara ayrılmıştır (Tablo 2.3) (Karlıer, 2017; Richter, 1981).

Tablo 2.3 Kentsel mekânların sınıflandırılması (Karlıer, 2017)

KENTSEL MEKÂNLAR			
ÖZEL MEKÂNLAR		**KAMUSAL MEKÂNLAR**	
KENTSEL KAPALI ALANLAR	KENTSEL AÇIK ALANLAR	KENTSEL KAPALI ALANLAR	KENTSEL AÇIK ALANLAR
-Mesken -İşyeri -Sanayi -Eğlenme -Spor Salonu	-Arazi -Arsa -Park -Bahçe -Tarım Alanı -Spor Alanları	-Eğlenme -Dinlenme -Beslenme -Hizmetler -Spor Salonu	-Arazi -Arsa -Dinlenme -Eğlenme -Beslenme -Yol, Sokak, Cadde -Park -Bahçe -Meydan -Spor Alanları

Belirli yapılandırılmış ve doğal alanların oluşturmuş olduğu özel mekânlar, kendi içerisinde özel ve yarı özel mekânlar olarak ayrılmaktadır. Özel mekânlara, mekân sahibinin izinleri doğrultusunda erişebilirken yarı özel mekânlar, belirli bir kesim tarafından erişimine izin verilmiş ortak kullanım alanlarından oluşmaktadır.

Herkes tarafından erişilebilir olan kamusal mekânlar, belirli yapılandırılmış ve doğal alanların bütünü olarak ifade edilebilmektedir (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009; Saylan ve

Erdönmez Dinçer, 2017). Kentte oluşturdukları fiziksel hacimlerle, içinde yaşayan insanların olumlu duygulara sahip olması hedeflenmektedir.

Kentsel mekânlar, sınırlandırılma biçimine göre açık ve kapalı alan ayrımı yapmamıza neden olmaktadır. Açık alanlar, gökyüzü, ağaçlar gibi doğal sınırlar ve içinde bulunduğu mimari çevre tarafından sınırlandırılırken, kapalı alanlar ise yapılan duvarlar, tavanlar vb. şekilde yapay sınırlar çizilerek oluşturulmaktadır.

Kentsel kapalı alanlar mekânın oluşturduğu sınırlar içerisinde üstü kapalı olan mimari yapılar bütünüdür (Soğukkuyu ve Tunç, 2013). Kentsel açık alanlar ise yapılaşmanın olmadığı ve çevresi tarafından sınırlandırılan mekân bileşenlerinden oluşmaktadır. Toplumun ortak olarak faydalandığı kamusal açık alanlar, sokaklar, meydanlar, parklar, spor, fuar ve festival vb. alanlardan oluşmaktadır. Bu bileşenlerin içinde açık-yeşil alanların yeri kent ve kentli için büyük önem taşırken kentin kimliğinin yansıtılması noktasında önemli bir yere sahiptir (Eyink ve Heck, 2018).

2.3.1 Kentsel Açık-Yeşil Alanlar

Açık-yeşil alanlar yapılar dışında kalan mekânlar bütünü olarak da ifade edilebilirken kentsel açık-yeşil alanlar kamu tarafından kullanıma açık mekânlarından oluşmaktadır. Kentin boşlukları olarak da ifade edebileceğimiz alanlar, insanları bir araya getirip toplumsal iletişimin güçlendiği mekânlar olarak kabul edilmektedir (Briggs vd., 2020; Varola ve Öksüz, 2021).

Kentin doluluk-boşluk dengesini sağlayan ve fiziksel dokusunu oluşturan, ortaya çıkaran kentsel açık-yeşil alanlar toplumun, dinlenme, eğlenme, sosyalleşme gibi isteklerine cevap vermek için oluşturulmuş kentin denge unsur mekânlarıdır (Gül ve Küçük, 2001). Kent ve doğa bütünleşmesini sağlayan bu mekânlar aynı zamanda farklı kültürel ve yaşa sahip bireylerin etkileşimli bir biçimde kaliteli vakit geçirmelerine imkan sağlamaktadır. Kentsel açık- yeşil alanlar, kullanım durumuna, şekline, ekolojik işlevlerine ve içerdiği rekreasyon çeşitlerine göre gruplandırılabilir. Açık-yeşil alanların içerdikleri rekreasyonun işlevine göre;

- Parklar (mahalle, semt, kent parkı vb.),

- Özel amaçlar için oluşturulmuş bahçeler (Hayvanat bahçesi, botanik bahçesi vb.),
- Doğal ve yarı doğal alanlar (Kent ormanı, tarım alanı vb.),
- Spor alanları (futbol, golf vb.),
- Çocuk oyun alanları,
- Fuar ve festival alanları,
- Kamp alanları
- Medyanlar,
- Mezarlıklar örnek olarak verilebilmektedir (Bakan, 1981; Boyacı, 2010; Çelik, 2020).

Kentsel açık-yeşil alanların büyüklükleri, kent gelişmişliği ve yaşam kalitesi ile doğru orantıda değişim göstermekte olup dağılımı, kente yeni yerleşim odak noktaları oluşmasını sağlamaktadır (Karlıer, 2017). Açık-yeşil alanlarda fonksiyonel ve mekânsal bir organizasyonun yapılması çeşitli etkenlere bağlıdır (Çulçuoğlu ve Oğuz, 2000; Dedeoğlu, 2006). Bunlar;

Erişilebilirlik; Erişilebilirlik, mekânsal organizasyonu oluşturan servis ve aktivitelerin farklı özelliklere sahip kullanıcılar (yaşlı, özel gereksinimli vb.) tarafından mekânın sağladığı olanaklara rahat bir şekilde ulaşabilmesidir.

Kentsel açık-yeşil alanların planlamasında, yürüme mesafesi esas alınmaktadır. Yeşil alana kullanıcının yakınlığı, erişilebilirliği kullanım yoğunluğu ile ters orantılı bir şekilde değişim göstermekte erişilebilirlik zorlaştıkça, mekânın kullanım yoğunluğu azalmaktadır.

Çevrenin doğal yapısı ile uyum; Kentsel yeşil alanların oluşumu, dağılımı ve içeriği bulunmuş olduğu çevrenin doğal mekân özellikleri ve mekân içerisinde bulunan aktivitelerin formu ile uyumlu bir alan tasarlanmaktadır. Alanın topografya özellikleri düzenlenen yeşil alanlarda yapılması planlanan aktivitelerin dağılımını da etkilemektedir.

Kalite; Verimli ve faydalı bir mekân oluşturulabilmesi için kaliteli alanlar elde etmek gereklidir. Kaliteli alanların oluşabilmesi için tasarımın önceden analiz edilerek olası problemler ve uygunluğu tespit edilip düzeltilerek uygulama gerçekleştirilmelidir. Sonrasında alanın düzenli olarak bakımının ve kontrolünün yapılması gerekmektedir.

Yaşanabilirlik; Yaşanabilirlik, farklı özelliklere sahip bireylerin ve yaşam alanına uygun canlı çeşitlerinin temel ihtiyaçları göz önüne alınarak uygun ve konforlu yaşam alanlarının oluşturulmasıdır. Yaşanılabilir çevre, ses, çevre ve gürültü kirliliğinin olmadığı, iklimsel olanaklar göz önüne alınarak planlanan sağlıklı ve güvenli alanlardır.

Kimlik; Mekânın kimliği kullanıcı tarafından tercih edilebilirliği etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Kimliği oluşturan tarih, kültür, konum ve sosyal yapı mekânın algılanmasında ve deneyimlenmesinde farklılıklara neden olarak kullanıcı kitlesinin genişlemesine neden olmaktadır.

Uygunluk; Mekânı oluşturan organizasyonlar arası ve mekân ile çevrenin uyum içerisinde olması, mekânın problemsiz kullanımı ve kullanıcı memnuniyetini oluşturmaktadır. Kullanıcı memnuniyeti ve gelecekte oluşabilecek ihtiyaçlar için tasarım sınırlarında boşluklar bırakılması mekânın sürekliliğini sağlamaktadır.

Denetim; Mekânı deneyimleyen kişilerin, onarım ve yönetim gibi süreçlerde yer alması aidiyet duygusunu etkinleştirerek kişilerde sahiplenmeyi artırmakta ve etkin kullanım sağlamaktadır.

Çeşitlilik (Multifonksiyonellik); Toplumun farklı yaş, sosyal, kültürel, eğitim ve ekonomiye sahip olan bireylerden oluşması çeşitli ihtiyaçlara cevap verebilen çeşitli mekânların şekillenmesine neden olmaktadır. Bu çeşitlilik bireylerin farklı tecrübeler etmelerini olanak sağlamaktadır.

Mekânsal kullanım durumuna göre açık-yeşil alanlar, pasif ve aktif olarak sınıflandırılmaktadır. Pasif açık-yeşil alanlara ormanlar, bahçeler, aktif açık-yeşil alanlara spor ve çocuk oyun alanları örnek olarak verilebilir. Kentin sıradanlığına karşı olan açık-yeşil alanlar, ziyaretçilerin aktif ve pasif ihtiyaçlarına çeşitli rekreasyonel

olanaklar sayesinde cevap vermekte aynı zamanda kent, doğa ve insan ilişkiler bütününü dengede tutmaktadır.

Kente estetik görünüm kazandıran açık-yeşil alanlar, içerdiği kent mobilyaları, bitki tercihi, sosyal olanaklar, sunmuş olduğu hizmetler kent ile kimliğini yansıtırken rekreasyonel alanlar sayesinde kente ekonomik ve turizm yönünden sektörü zenginleşmesini desteklemekte ve kent kimliğinin aktarımını sağlamaktadır.

2.3.2 Kentsel Açık-Yeşil Alanların Sınıflandırılması ve İşlevleri

Açık-yeşil alanlar kentlerdeki konumları önem gösterirken aynı zamanda toplumun ve kentin faydalarını gözeterek sistematik bir planlama gerçekleştirmelidir (Hüsam vd., 2021).

Kentin sosyal yapısını oluşturan bu alanlar, insanı psikolojik ve fiziksel anlamda olumlu yönde etkileyerek (McCormack vd., 2010) insan-insan ve insan-çevre ilişkileri konusunda bilinçlendirilmesi için sunmuş olduğu deneyim alanları sayesinde sosyal refahın oluşmasını sağlamaktadır (Gül ve Küçük 2001).

Kentsel açık- yeşil alanlar kullanıcı durumuna bağlı olarak, özel, yarı-özel ve kamusal alan olarak üç grup altında değerlendirilmektedir (Pişkin, 2021). Bunlar;

Özel açık-yeşil alanlar:

Sadece mekân sahibi tarafından erişilebilirliği olan konut veya özel mülkiyetli alanlar olarak ifade edilmektedir. Örnek olarak kişinin bahçesi ve tarım alanları verilebilir.

Yarı-özel açık-yeşil alanlar:

Toplumun bir kesiminin belirli şartlar dahilinde erişim sağlayabildiği alanlardır. Buna örnek olarak, okullar ve askeri alanlar verilebilir.

Kamusal açık-yeşil alanlar:

Toplum içerisinde yer alan tüm insanların erişim sağlayabildiği ve sunmuş olduğu çeşitli rekreasyonel ihtiyaçlarına cevap veren kamusal açık-yeşil alanlar bütünüdür. Meydanlar, stadyum, parklar, spor alanları, ormanlar, botanik ve hayvanat bahçeleri, festival ve fuar alanları bütünün parçalarını oluşturmaktadır.

Yeşil alanlar, ‘‘hizmet ettikleri kent birimlerine bağlı olarak işlev ve etkinliklerine’’ göre de sınıflandırılmaktadırlar (Yıldızcı, 1982 akt. Pişkin, 2021). Bu birimler:

Konut düzeyinde yeşil alanlar:

Yeşil alanların en küçük birimini oluşturan konut düzeyinde yeşil alanlar, bina ve bahçenin oluşturmuş olduğu bütüncül alan içerisinde bulunan bahçe alanlarıdır. Tek veya çok katlı konutların balkon, çatı ve terasta oluşturulan bahçe ve yeşil alan düzenlemelerini kapsamaktadır.

Komşuluk Ünitesi düzeyinde yeşil alanlar:

6-400 arası konut ve 30-5.000 nüfustan oluşan maksimum 15 hektarlık kent birimi, içerisinde yeşil alanlar, çocuk bahçeleri, spor ve oyun alanları, toplu konut bahçeleri bulunmaktadır.

Mahalle-Semt düzeyinde yeşil alanlar:

Minimum 15.000 nüfusa sahip 15 hektardan oluşmaktadır. İçerisinde mahalle parkları, spor alanları, çocuk bahçeleri ve oyun bahçeleri yer almaktadır.

Kent düzeyinde yeşil alanlar:

Minimum 45.000 nüfus ve 135 hektar alana sahip olan kent halkına ve ziyaretçilere hizmet edecek kapasiteye sahip alanlardır. ‘‘Kent parkları, rekreasyonel alanlar, hayvanat bahçeleri ve botanik bahçeleri, spor, fuar ve sergi alanları, taşıt ve yaya yolları, kent ormanları, koruluklar, yeşil alanlar ve mezarlıklar’’ içerisinde bulunmaktadır.

Yaşam kalitesinin doğru orantılı olduğu insan-doğa ilişkisinin arttırılarak iyileştirilmesi için oluşturulan açık- yeşil alanlar, kent düzeyinde geniş alana yayılması ve daha verimli çalışmalar gerçekleştirilmesi için farklı boyutlarda tasarlanmıştır. Kentlerde planlanan açık-yeşil alanlar yerleşim biriminin ölçeğine göre kendi içinde sınıflandırılmıştır (Ergin, 1989) (Tablo 2.5). Bunlar;

Tablo 2.4 Yerleşim birimi ölçeğinde açık-yeşil alan sınıflandırılması

Yerleşim Birimi	Açık-Yeşil Alanları	Tasarım Kriterleri
Mahalle Ölçeğinde	- Oyun park ve alanları - Mahalle parkları - Spor alanları	-Yürüme ve görüş mesafesi Boyut: metrekare ve dekar
Semt Ölçeğinde	- Oyun, semt parkları - Spor alanları	-Yürüme, bisiklet ve motorlu taşıt ile ulaşım mesafesinde Boyut: Hektar
Kent Ölçeğinde	- Kent parkı, kent ormanı - Botanik ve hayvanat bahçeleri - Fuar ve sergi alanları - Su öğeleri -Oyun parkları, lunapark -Kapalı, açık spor alanları, statlar	-Motorlu taşıt ve toplu taşıma ile ulaşım mesafesinde Boyut: Hektar
Bölge Ölçeğinde	- Bölge ve milli parklar - Ormanlar - Kamp alanları - Su kıyı düzenlemeleri	-Motorlu taşıt ve toplu taşıma ile ulaşım mesafesinde Boyut: Hektar-dekar

Parklar, farklı yaş ve yapıya sahip kullanıcılara sunmuş olduğu aktif-pasif rekreasyon alanları sayesinde psikolojik ve fizyolojik anlamda olumlu yönde etkileyen ve bulunduğu çevrede huzur ortamını sağlayan dinlenme, eğlenme, sosyalleşme alanlarıdır. Kendi içeresinde boyutsal, mekânsal ve içerik yönünden farklılıklar gösteren parklar bunun sonucunda kendi içlerinde sınıflara ayırılmış ve belirli tasarım kriterleri oluşturulmuştur (Bakan, 1981; Gül ve Küçük, 2001; Onsekiz ve Emür, 2007) (Tablo 2.6).

Tablo 2.5 Parkların hizmet alanı ve boyut, tasarım kriterleri, tesis ve faaliyet standartları

Park Adı	Hizmet Alanı ve Boyut	Tasarım Kriterleri	Tesisler ve Faaliyetler
Milli Parklar	-Değişken.	Her 100 kişiye 3-6 da alan olması, -Nadir bulunan doğal ve ekolojik özellikler gösteren yerlerde oluşturulması öngörülmektedir.	-Sürekli kullanıma kapalı, muhafaza edilmeye yönelik oluşturulmuş tabiat parçasıdır. -Kamp yapma, yüzme, balık tutma gibi faaliyetler içermektedir. -Flora ve fauna açısından zengin içeriğe sahiptir.
Bölge Parkları	-Kent hizmet çapı:20 km -2.000-4.000 da.	Her 100 kişiye 3-6 da alan olması, -Doğal özelliklere ve su kaynağına sahip olan alanlar olması, -Ulaşım imkânı kolay olması gerekmektedir.	Kent parklarına ek olarak -Uzun süreli planlar için tercih edilmelidir. -Kış sporlarını içermektedir.
Kent Parkları	-Kent hizmet çapı:6-12 km -40-400 ha.	Kişi başına 7-10 m² alan - Doğal güzellikleri çeşitlilik gösteren alanlar seçilmelidir. -Rahat erişilebilir olmalıdır. -Ulaşım ağlarının park içinde belirli bir bölümden geçiyor olmasına izin verilmesi gerekmektedir.	Semt parklarına ek olarak -Hayvanat bahçesi, -Fuar ve festival alanları, -Spor salonları, -Tüm kente, kentliye ve kent dışından gelen ziyaretçilere hizmet eden alanlardır.
Semt Parkları	-Küçük ölçekte kent geneli. -20-40 ha.	-800-2.400 m mesafe erişilebilir olması, -Parkın %75 oranı aktif rekreasyon alanı olması, -Kentin doğal mikro klima özelliğini gösterdiği alanlarda konumlandırılması, -Park içinde araç trafiği kısıtlandırılması gerekmektedir.	Mahalle parklarına ek olarak -Spor alanları, -Botanik bahçesi, arberetum, -Kültür merkezi içermektedir.
Mahalle Parkları	-Mahalle geneli -6-8 ha.	Konut yoğunluğunun az olduğu, ulaşım ağına yakın konumlandırılması gerekmektedir.	-Çocuk bahçesi, yürüyüş ve bisiklet yolu, -Piknik alanı (Küçük) içermektedir.

Kentsel açık-yeşil alanların işlevleri;

- Sosyal düzeni oluşturmak,
- Ziyaretçilerin psikolojik ve fiziksel anlamda olumlu etkilemek,
- Gürültü ve görüntü gibi kirlilikleri absorbe etmek,
- Ekonomik kazanımlarda bulunmakta,
- Gelişmişlik seviyesini arttırmak,
- Ekolojik dengeyi desteklemek olarak ifade edilebilmektedir.

2.4 Kent Park Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Sanayi devriminin sonrasında kentte ortaya çıkan olumsuz etkilerin giderilmesi, onarılması ve nitelikli yaşam alanları oluşturarak yaşam kalitesini arttırma esasları sonucunda açık- yeşil alanlardan biri olan kent park kavramı ortaya çıkmıştır. Kent parkları kentin karmaşık yapısı içinde insan-doğa ilişkisinin kurulması ve insanların keyifli vakit geçirmeleri için kentin tümüne ve kentin dışından da ziyaretçiler tarafından da kullanılabilirliği yüksek kentsel mekânlardır. Kentin kullanılabilir açık alanına, nüfusuna ve nüfusun artışına bağlı olarak sayısı değişkenlik gösterebilmektedir (Çelik 220).

Kent parkları, kent içi ve kent dışından gelen ziyaretçilere sunmuş olduğu çeşitli rekreasyonel alanlarıyla kentin yoğun temposu ve betonarme yapısından uzaklaştıran kentsel organizasyon içinde kentin nüfusuna göre alan boyutu değişkenlik göstermekte olup minimum 40 ha alanlarda oluşturulan kentsel açık-yeşil mekânlar olarak tanımlanmaktadır (Dedeoğlu, 2016; Kızılaslan, 2007). Kentsel yoğun yaşam etkisini azaltmayı hedefleyen kent parkları insanlara, eğlenme, dinlenme ve sunmuş olduğu çeşitli rekreaktif etkinlikler ile insanların tüm ihtiyaçlarına cevap veren sosyal etkileşimin sağlandığı en kapsamlı alanlardır (Çelik, 2020; Onsekiz ve Emür, 2008).

Bünyesinde ziyaretçilerin bireysel veya topluluk halinde gerçekleştirebilecekleri, yürüyüş, koşu, bisiklet yolları, açık-kapalı spor, piknik, çeşitli aktivite alanları, yapay su öğeleri (gölet, süs havuzu, şelale vb.), açık hava tiyatrosu, restoran ve kafe gibi

olanaklar sunmaktadır (Gürbüz ve Yılmaz, 2017). Bu olanaklar kent parkın boyutuna göre değişkenlik gösterebilmektedir (Dil, 2014).

Kent parkların tarihsel sürecini, 1790 yıllarında kalabalık kent hayatından sıkılıp banliyölere göç eden İngiliz tüccarlar başlatmıştır. Parklar soylular ve üst sınıfa ait insanlar tarafından kullanılırken 1843 yılında ilk kez tüm halkın kullanabildiği Birkenhead Park yapılmış böylelikle kent parkları kamusallaştırılmıştır. 19. yy.'da endüstrileşmenin getirmiş olduğu olumsuz sosyal ve çevresel etkileri azaltmak ve düzeltmek amacıyla Amerika da Frederick Law Olmsted tarafından Central Park yapılmasıyla "Parklar Harekatı" dönemi başlamıştır. Parc de la Villette park yarışmasıyla ''kullanıcın parkı deneyimlemesi'' ilk defa gündeme gelmiştir. (Atanur ve Ersöz, 2020; Pişkin, 2021; Zaloğlu, 2006).

Kent parklarının Türkiye'deki ilk örneği Batılaşma etkisiyle Osmanlı devleti zamanında 1870 yılında İstanbul da Millet Bahçesi olmuştur. Devamında "Parklar Harekatından" ilham alınarak 1882 yılında Taksim Parkı ve Çamlıca Parkları, 1912-1914 yıllarında mesire alanlarının kente ve kentliye kazandırma amacıyla çalışmalar yapılmaya başlanmış ilk örnekleri Doğancılar ve Gülhane Parkları olmuştur (Aytaç ve ark., 2017; Pişkin, 2021).

Cumhuriyet ile parklar planlı olarak yapılandırılmıştır. Başkent Ankara da 1923 yılında Gençlik Parkı devamında ise Güven Park (Kızılay) ve Millet Bahçesi (Ulus) ile Türkiye'de de kent park örnekleri artış göstermiştir (Pişkin, 2021). Parklar, hizmet alanı, işlevlerine ve boyutlarına göre sınıflandırılmaktadır. Büyükten küçüğe doğru boyutlarına göre parklar; bölge, kent, semt ve mahalle parkları şeklinde sıralanmaktadır (Yücesoy ve Çanga, 2019) Sunmuş oldukları hizmet alanları ve işlevlerine göre Altınel (1998) ve Kaymaz (2014) tarafından park sınıfları ise;

- Eğlence parkları,
- Bilim, Kültür ve Sanat parkları,
- Tematik parklar,
- Botanik parklar,

- Tarih parklar,
- Milli parklar ve kent ormanları,
- Doğrusal (linear) parklar,
- Kültürparklar,
- Kent parklar vb. şeklinde çeşitli sınıflara ayrılmaktadır (Boyacı, 2010; Çelik, 2020; Kaymaz, 2014; Özkır, 2007).

Eğlence parkları: Çocuklara ve yetişkinlere yönelik tasarlanmış olan parklarda macera, bilim-kurgu, su altı ve gök yüzü temaları işlenmiştir.

Bilim, Kültür ve Sanat parkları: Sahip olduğu Sabancı uzay evi, masal şatosu, kültür merkezi gibi alanlarda bilginin eğlenceyle ifade edilmeye çalışıldığı parklardır.

Tematik parklar: Belirli bir tema çerçevesinde, kurgu üzerine oluşturulan açık ve kapalı alanlarda çeşitli konseptlerde eğlence mekânlarıdır.

Botanik parkları: Çeşitli bitkilerin bir araya toplanması, yetiştirilmesi, sergilenmesi ve korunması amaçlarıyla oluşturulmuş parklardır.

Tarihi parkları: Farklı medeniyetlerin kültürünü, tarihini, geleneklerini, mimari biçimlerini ve dinini betimlenerek tasarlanan çeşitli aktiviteler sunan parklardır.

Milli parklar ve kent ormanları: Bilimsel ve estetik açıdan milli ve milletler arası nadir bulunan tarihi ve kültürel değere sahip, koruma, dinlenme ve turizm için oluşturulan tabiat parklarıdır. Kent ormanların da ise sağlık, spor, estetik, kültürel ve benzersiz sosyal organizasyonları halkın hizmetine sunulmaktadır.

Doğrusal (linear) parklar: Düzenlenmesi planlanan alanların geniş büyük alanlara sahip olamayan yerlerde doğrusal bir çizgi üzerinde dikey olarak uzanması sonucunda oluşan park alanıdır. Bu parkların amaçları dar alanlarda dahi olsun kentin her noktasını yeşille buluşturmaktır. Genellikle nehirler, dereler, elektrik hatların çevresi ve orta yol boyunca karşımıza çıkan tasarımlardır.

Kültürparkları: Tarih ve kültür temalı eğlence, dinlenme odaklı çeşitli aktivite olanaklarını bir arada kentten uzaklaşmadan sunan park çeşididir. Kültürparkın ilk örneği İzmir Kültürpark devamında ise Bursa Kültürpark ve Konya Kültürpark takip ederek ülkemize özgü olarak ortaya çıkmaktadır (Pişkin, 2021).

2.4.1 Kent Parkı Kavramı ve Tasarım İlkeleri

Kent parkları, konum, topografya, iklim gibi arazinin yapısının analizleri doğrultusunda tasarlanması parkı oluşturan mekânların kendi içinde ve çevre ile bütünlüğünün oluşmasını sağlamaktadır.

WHO tarafından belirlenen kent içinde bulunan kişi başına düşen yeşil alan en düşük 9 m² olması önerilmektedir. 1999 yılında Resmi gazetede de yayımlanan 23804 sayılı ‘‘İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik’’ kapsamında kentlerde kişi başına düşen yeşil alan en düşük 10 m², belediye ve komşu alanı sınırları haricinde ise kişi başına düşen yeşil alan en düşük 14 m² olması belirlenmiştir (Çelik, 2020).

Günümüzde, ülkemizde yapılması planlanan kent parkları, 3194 sayılı İmar Kanunu çerçevesinde hazırlanan ‘‘kent planlama kılavuzu’’ ve Türk Standartları enstitüsünün oluşturmuş olduğu standartlara ek olarak kentin kimliği doğrultusunda parkın fiziksel, doğal ve sosyokültürel özelliklerine de dikkat edilmesi gerekmektedir (Onsekiz ve Emür, 2008). Bu rehberler doğrultusunda kent park içerisinde, yapısal ve bitkisel tasarımların nasıl, nerede ve ne kadar kullanılacağı gibi bilgilerinin tümü ifade edilerek park tasarımlarına yön verilmiştir.

Kent parkları, nüfusun büyüklüğüne göre 40-400 ha aralığında boyutlandırılmaktadır. Etki alanı 3,2-4 km arası olan kent parkı, yürüme mesafesi 30-60 dakika, araç ile 5-20 km arasında rahat ulaşım mesafesinde bulunmaktadır (Çelik, 2020; Dedeoğlu, 2006; Pişkin, 2021). Kent parkı tasarlanmasında dikkat edilmesi gereken hususlar;

- Kent parkının planlanmasında arazinin yapısı, iklim özellikleri, hizmet vereceği kişi sayısı ve sosyal yapısı dikkate alınmalıdır.

- Yılın her günü ve her saati kullanıma açık olacak şekilde işletilmelidir (Dedeoğlu, 2006).

- Farklı özelliklere sahip (yaşlı, özel gereksinimli vb.) sosyal ve yaşa sahip bireylerin beklenti ve ihtiyaçlarına yönelik hizmet verebilecek şekilde donatılmalıdır (Pişkin, 2021).

- Kullanıcıları sosyalleşme, eğlenme ve dinlenme gibi çeşitli mekânlar içermelidir.

- Planlamada kolay, rahat ve güvenli ulaşım ve dolaşım sağlamalıdır (Dedeoğlu, 2006).

- Kent parklar bitkilendirme kriterlerine ve kent ekolojisine uygun işlevsel bitkiler seçilerek tasarımlar oluşturulmalıdır (Pişkin, 2021).

- Kent parkın geniş bir kitleye hizmet vermesi, park içinde uygun malzeme kullanımı, aktivite çeşitliliği ve yenilikçi yönetim anlayışı kent parklarının sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır.

2.4.2 Kent Parkların İşlevleri

Kent parklar sahip olduğu doğa ve çeşitli aktiviteler doğrultusunda kent ve ziyaretçiler üzerinde olumlu etkiler göstermektedir. Bu etkileri kent özelinde ve ziyaretçi özelinde olarak sınıflandırarak ele alınabilmektedir (Tablo 2.6).

Tablo 2.6 Kent parkının işlevleri

Kent özelinde;	• Kente özgün olan doğal ve kültürel dokunun korunmasını ve sürdürülebilirliğini destekleyerek planlı kent oluşumuna katkı sağlamaktadır. • Kent kimliğini yansıtmak, tanıtmak ve korumaktadır. • Kentte hava koridorları oluşturarak hava kalitesini arttırmaktadır. • Fiziksel çevrenin yapısını oluşturmaktadır.

Tablo 2.6'nın devamı

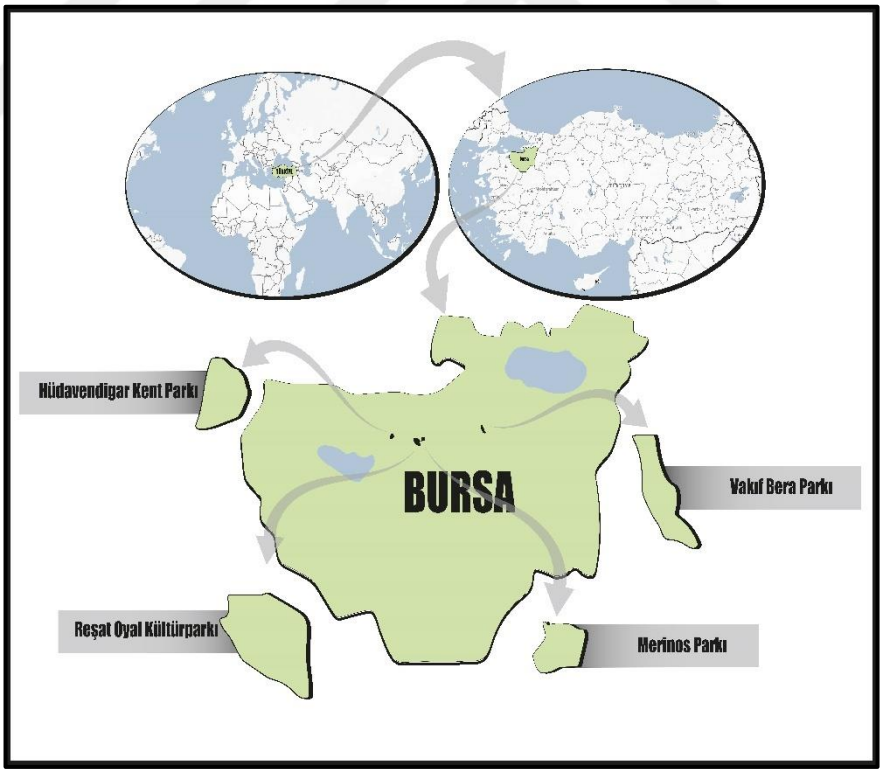
	• Kent ve doğa bütünlüğünü sağlayarak organik yapılar arasında bağ kurmaktadır. • Ekolojik dengeyi korumakta ve kentte mikroklima etkisi oluşturmaktadır. • Yeni bir turistik alan oluşturan kent park, kenti ve ülkeyi tanıtarak turizm sektörünü desteklemektedir. • Sunmuş olduğu etkinlikler doğrultusunda kente ekonomik destek ve yeni iş sahaları sağlamaktadır • Gürültü ve görüntü kirliliğini absorbe etmektedir. • Suç oranlarını azaltmaktadır.
Ziyaretçi özelinde;	• Ziyaretçileri doğayla bütünleştirmektedir. • Ziyaretçileri kentin stresinden uzaklaştırarak doğa içerisinde yürüyüş, koşu, bisiklet aksları ve spor alanları olanakları sayesinde psikolojik ve fiziksel anlamda iyileştirmektedir. • Gelişmişlik düzeyini arttırarak yaşam kalitesini iyileştirmektedir. • Çeşitli yapıda toplumları bir arada bulundurarak sosyal düzeni oluşmasını sağlamaktadır. • Farklı yaş gruplarına sunmuş olduğu rekreasyon sayesinde herkesi park kullanımına dahil etmekte toplum bilincini desteklemektedir. • Tasarlandığı tema doğrultusunda çeşitli deneyimler edinmemizi sağlamaktadır. • Kamu sağlığını koruma, geliştirme ve dengeleme işlevini gerçekleştirmektedir.

3. MATERYAL ve METOD

3.1 Materyal

Çalışmanın materyalini Bursa kenti sınırları içerisinde bulunan, kullanıcı profili ve kent kimliğini yansıtma noktasında zengin içeriğe sahip olan (Şekil 3.1);

1. Merinos Parkı,
2. Reşat Oyal Kültürparkı,
3. Hüdavendigar Kent Parkı,
4. Vakıf Bera Parkı oluşturmaktadır.

Şekil 3.1 Çalışma materyali 4 parkın konum ve sınırları

Seçilen bu 4 parkı için yerinde gözlem ve değerlendirmeler yapılmış aynı zamanda çalışmanın kuramsal alt yapısını oluşması için konu ile ilgili daha önce yayınlanmış

olan tez, makale ve bildiriler de incelenerek Bursa kenti ve çalışmanın materyalini oluşturan 4 park hakkında temel bilgiler elde edilmiş ve aşağıda yer verilmiştir.

Bursa Kenti Konum, Nüfus ve İklim Bilgisi

Bursa, Marmara Bölgesinin Güney Marmara kısmında Uludağ'ın kuzey-batı kesiminde bulunmaktadır (Hatiboğlu,1990). Doğu'da; Sakarya ve Bilecik, Batı'da Balıkesir, Kuzey'de; Marmara Denizi, İstanbul, Kocaeli ve Yalova, Güney'de ise; Eskişehir ve Kütahya illeri tarafından çevrilerek 40° batı boylam ve 28°-30° kuzey enlemler arasında konumlanmıştır. Marmara denizine 135 km kıyısı bulunan kentin sınırları içerisinde Ulubat ve İznik gölü de bulunmaktadır (Karlıer,2017). 17 ilçesi ve 1.061 mahallesi bulunan Bursa'nın göller dahil toplam yüzölçümü 10.813 km^2 ve rakımı 155 m'dir (URL-1, 2023). Yeraltı su kaynakları, yüzeysel su kaynakları ve pınarlar açısından oldukça zengin bir kenttir.

İstanbul, Ankara, İzmir'den sonra Bursa nüfus bakımından Türkiye'nin dördüncü büyük kenti olma özelliği göstermektedir. TÜİK verilerine göre nüfusu 3.194.720 kişi olan kent dinamik bir yapıya sahip olduğundan her yıl nüfus artışı gözlemlenmektedir (TUIK, 2019) (Tablo 3.1). Nüfus artışının her yıl istikrarlı ilerlemesi kentin yeşil kamu alanlarının oluşmasının önemini arttırmış ve kentte bu yönde çalışmalar yapılmasına olanak sağlamıştır.

Tablo 3.1 Bursa kentinin yıllara göre nüfus değişimi

YIL	NÜFUS
2018	2 994 521
2019	3 056 120
2020	3 101 833
2021	3 147 818
2022	3 194 720

Marmara ve Ege Bölgesi arasında konumlanan kent, yazları nemli ve sıcak, kışları ise sert ve yağışlı geçen iklim yapısına sahiptir. İklimsel değişim ve kentsel büyüme arasında bağlantı bulunurken kentleşme hareketi yerleşim alanlarını artırarak yeşil alanların azalmasına böylelikle iklim sistemini olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır (Altunel Açıkgöz vd. 2019; Öztürk ve Özdemir, 2013). Akdeniz ikliminin görüldüğü kentte son yıllarda kentleşmenin ve sanayileşmenin etkileri neticesinde Karadeniz iklim özellikleri de görülmektedir. Kuzeyde Marmara Denizi ılıman iklim etkisi oluştururken Güneyde ise Uludağ sert iklim özellikleri görmemize neden olmaktadır (Çıldır, 2023).

Bulunmuş olduğu konum ve coğrafi özellikler dolayısıyla sel ve taşkın riski yaşanan kentte bu durumun ortadan kaldırılması veya iyileştirilmesi için doğaya uyumlu kentsel dönüşüm projeleri gerçekleştirilmeli ve su yataklarının etrafı yeşil ile ilişkilendirilerek kente kazandırılmalıdır (Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2017). Bu doğrultuda yapılan çalışmaların en önemlisi kente nefes olan, geleneksel, tarihi dokunun yansıtıldığı kent parkları olmaktadır.

3.1.1 Bursa Kentinin Tarihi ve Kültürel Özellikleri

Bursa; zengin kültürel mirası, kimlik özellikleri, tarihi dokusu ve benzersiz doğal güzelliklere sahip özgün bir kenttir. Yaklaşık 2200 yıldır var olan kent, jeopolitik konumu verimli toprakları ve ticari yollar üzerinde bulunması sebebi ile geçmişte pek çok uygarlığın uğrak yeri olmuştur. Hitit, Pers, Roma, Lidya, Bizans ve Osmanlı gibi birçok önemli medeniyetlere ev sahipliği yapan kent, çeşitli uygarlıkların kültürel ve mimari özelliklerinin izlerini günümüze kadar taşıyarak kentin kendine özgü zengin tarihi ve kültürel dokusunun oluşmasını sağlamıştır. Bu yönüyle Bursa dünya coğrafyasında açık hava müzesi özellikleri göstererek UNESCO dünya kültür mirası, Avrupa Kenti ödülü ve Avrupa Tarihi Termal Kentler üyesi gibi birçok yapılaşma tarafından değerleri tescillenmiştir. Sahip olduğu tarihi doku, coğrafi konum, tarımsal, ticari ve sanayi yapılaşmanın hızlı gelişim göstermesi, kentin kimliğinin her dönem dinamik bir yapıya sahip olmasını sağlamaktadır (Gür, 2016).

İlk ismi Prusias ad Olympum olan Bursa, Bithynia Kralı I. Prusias tarafından M.Ö. 185 yılında kurulmuştur (Bağbancı, 2007). Bizanslıların hakimiyeti altında olan kentin ismi, zamanla Prusa olarak anılırken Osmanlı sultanı ve devletin kurucusu olan Osman Gazi (Orhan Bey) tarafından 1326 yılında kenti fethetmesiyle Bursa olarak değiştirilmiştir. Osmanlı Devleti'nin ilk Başkenti olan Bursa (İnalcık, 2007; Özgür Yıldız, 2012), 13. yüzyıldan itibaren doğu ve batı arasında köprü görevi gören Anadolu'nun önemli ticaret yollarından İpek ve Baharat yolları üzerinde bulunmaktadır (Alkan, 2019). Osmanlı Devleti'nde 15. ve 16. yüzyılda ipekçilik ve baharat pazarı olması ekonomik hareketliliği sağlamıştır (Gürhan, 2013). Bu ekonomik hareketlilik Bursa'nın çeşitli kültürler tarafından uğrak merkezi haline getirmiş ve sonucunda yapısal etkilenerek kültür çeşitliliğine neden olmuştur. İpekçilik, ticari yollar ve farklı ülkelerden gelen tüccarlar kenti ticarette merkezileşmesini sağlamıştır. Bursa ticaretin merkezi olmasının yanı sıra ipek üretimi ve ticaretin de merkezi haline gelmiştir. Cumhuriyet döneminde ilk organize sanayi bölgesinin kurulduğu Bursa, sanayi ve endüstri faaliyetlerinin hızla artış gösterdiği dinamik bir kenttir.

Kentte hızlı nüfus artışı beraberinde plansız yapılaşmaların oluşmasına ve sonucunda kültürel alanlar, doğal alanlar ve içinde yaşayan fauna-flora yapısının tahrip olmasına neden olmaktadır (Emür ve Onsekiz, 2007). Bu durumun önüne geçmek için yeşil alan ihtiyacını karşılayıcı parklar, piknik, spor alanları gibi çeşitli rekreasyon alanları oluşturulmaktadır.

Çeşitli medeniyetlerin kültürüne ev sahipliği yaptığı için Bursa'nın kent kimliğini oluşturan en önemli unsur, kültürel zenginliğidir. Bu kültürel zenginliklere sahip olması ve toplumsal çeşitliliği sebebiyle çalışma alanı olarak Bursa kentinde bulunan parklar tercih edilmiştir.

3.1.2 Bursa'da Bulunan Parklara Genel Bakış ve Çalışma Alanının Saptanması

Bursa kent kimliğinin yansıtılması açısından önemli bir yeri olan kent parkları, ''Yeşil Bursa'' kent silüeti ve kent dokusuna uyumlu olarak şekillendirilmektedir. Büyükşehir

belediyesi tarafından, 3 milyon metrekare yeni yeşil alan hedefiyle büyük ölçeklerde park çalışmaları yapılmaktadır. Sahip olduğu açık-yeşil alanları koruma ve çoğalmasını hedefleyen Bursa Belediyesi tarafından gerçekleştirilen çalışmalar doğrultusunda oluşturulan parklar kişi başına düşen aktif yeşil alanı arttırmayı hedeflemektedir. Bu çalışmalar doğrultusunda, İnegöl Kültür Parkı, Gürsu Adrenalin Parkı, Pınarbaşı Parkı, Bursa Hayvanat Bahçesi, Botanik Parkı, Sukaypark, Millet Bahçesi, Reşat Oyal Kültürparkı, Merinos Parkı, Hüdavendigar Kent Parkı ve Vakıf Bera Parkı hayata geçirilmiştir.

Çalışma materyali olarak kentin doku ve kimlik izlerini taşıyan, tarihi geçmişe sahip Merinos Parkı, Reşat Oyal Kültürparkı yenilikçi yaklaşımlarla yapılan Hüdavendigar Kent Parkı ve Vakıf Bera Parkı tercih edilmiştir.

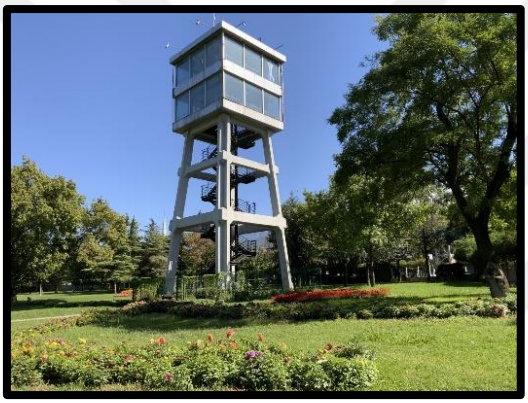
3.1.2.1 Merinos Parkı

Şekil 3.2 Çalışma alanı sınırları (Yazar tarafından 2023 tarihli Google Earth uydu görüntüsü üzerinden düzenlendi)

Nüfusu 891.250 olan Osmangazi ilçesinin sınırları içinde bulunan park, kentin merkezi sayılabilecek bir konuma ve araç sirkülasyonun yoğun olduğu bir çevreye sahiptir. Yapıldığı dönem kentin ticari kimliğinin bir parçası iken günümüzde yansıması olarak varlığını devam ettirmektedir.

Türkiye sanayi devriminin önemli bir adımı olan ‘‘Sümerbank Merinos Yünlü Müessesesi’’-nin 1938 yılında açılışı Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk tarafından yapılmıştır. Ortadoğu ve Balkanlar’ın en büyük Avrupa’nın ise 5. büyük dokuma fabrikası olma özelliğine sahiptir. Fabrika içinde bulunan spor alanları, sinema-tiyatro salonları ve kreş gibi aktivite alanları sayesinde Bursa’nın sosyo-kültürel anlamda gelişim sağlamasını desteklemiştir. Kent ekonomisine katkısı yüksek olan fabrikanın zamanla üretim gücü düşüş yaşamış, sonucunda fabrikanın arazisi “eğitim, kamuya açık kültür, sanat ve rekreasyon alanlarında kullanılması” yeniden işlevlendirilmek üzere Bursa Büyükşehir Belediyesi’ne devredilmiştir (Şekil 3.3, Şekil 3.4).

Şekil 3.3 Gözlem kulesi (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Şekil 3.4 Etkinlik alanı (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Belediye tarafından 2006-2008 yılları arasında ‘‘Kentsel Dönüşüm Projesi’’ çerçevesinde, alanda restorasyon ve renovasyon çalışmaları yapılmış, aynı zamanda projeye Tarihi Kentler Birliği tarafından 2007 yılında “Başarı Ödülü” verilmiştir (Alagöz, 2017). Proje kapsamında yapılan düzenlemeler sonucunda, mevcut endüstri mirası özgün kimliği ve değeri korunarak kentsel dokuya uygun ‘‘Kültür Merkezi’’ olacak şekilde işlevlendirilmiştir. Fabrika kültür merkezine dönüştürülürken çevresi ise rekreasyon aktivite alanları olarak düzenlenmiştir.

Merinos Parkı hizmet alanı ve rekreasyon çeşitliliği ile kent park tasarım kriterlerine uysa da alan boyutu (400-2.000 ha) kriterine uymamaktadır. Bursa’da tarihi bir geçmişe sahip olması, kentin imgesi haline gelmesi, kentin ve kentlinin benimsemesi gibi sebeplerinden dolayı çalışma materyali olarak tercih edilmiştir. Park, incelenen

çeşitli tez, makale, belediye vb. kaynaklar tarafından Merinos Kent Parkı olarak da anılmaktadır.

Parka, özel araç, Burulaş otobüsleri, dolmuş ve hafif raylı sistem gibi vasıtalarla ulaşım kolaylıkla sağlanmaktadır. Parka kuzey, güney, doğu ve batı yönlerinde bulunan 4 ana kapıdan kontrollü giriş sağlanırken kontrolsüz girişler de mevcuttur. Ana girişler; Kuzey (Ulubatlı Hasan bulvar), Güney (Dr. Sadık Ahmet cadde), Doğu (19.Çeşme sokak) ve Batı (Merinos cadde) taraflarından kontrollü bir şekilde gerçekleşmektedir. Batı yönünde 1,000 araçlık kapalı otopark bulunurken park içerisinde ve dışında yol kenarlarına ziyaretçilerin arabalarını park ettikleri gözlemlenmiştir (Şekil 3.5, Şekil 3.6).

Şekil 3.5 Güney girişi (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Şekil 3.6 Merinos cadde park girişi (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

3.1.2.2 Reşat Oyal Kültürparkı

Şekil 3.7 Çalışma alanı sınırları (Yazar tarafından 2023 tarihli Google Earth uydu görüntüsü üzerinden düzenlendi)

Bursa'nın Osmangazi ilçesinde bulunan ve ''Yeşil Bursa'' kent kimliğini yansıtma noktasında önemli bir yeri olan Kültürpark (Şekil 3.7), kentin ilk ve en eski kent parkı olma özelliğine sahiptir (Pehlivan, 2018). Yaylacılar Pınarı arazisinde 26.500 m^2'lik alanda Bursa Valisi önderliği ile 1950 yılında temeli atılmıştır. Dönemin Belediye Başkanı tarafından 06 Temmuz 1955 yılında hizmete açılan park, İzmir Kültürparkı'ndan örnek alınarak tasarlanmıştır. İzmir Kültürparkı'ndan sonra ''Kültür'' ismi alan ikinci park olma özelliği taşımaktadır (Kaymaz, 2014)

1958 yılında Bursa kentine çalışma yapmak için gelen İtalyan Şehir Plancısı Piccinato'nun önerisi üzerine Kültürpark ve fuar alanı mimari proje yarışması düzenlenmiş ve uluslararası jüri tarafından birinci olarak seçilen Yüksek Mühendis Günay Özmen'in yapmış olduğu proje doğrultusunda Kültürpark'ta düzenlemeler yapılmıştır (Karlıer, 2017; Kaymaz, 2014; Metin 2019; Toprakoğlu ve Durak, 2020). Proje önderliğinde altyapı çalışmaları yapılan Kültürpark'ta 1972 yılında yapay gölet genişletilmiş ve park giriş kapıları 7'ye çıkartılmasıyla erişebilirliği kolaylaştırılmış kent-park bütünlüğü sağlanmıştır (Şekil 3.8, Şekil 3.9). 1980 yılında 5.000 kişi kapasiteli ''Açıkhava Tiyatrosu'', 1986 yılında ise ''Kültürpark Çevre Düzenleme,

Kongre Binası ve Fuar Yapıları'' proje yarışması düzenlenmiş sonucunda, günümüzde var olan su öğesi, eski hayvanat bahçesi ve ağaçlandırma gibi birçok alan yapılandırılmıştır (Kaymaz, 2014).

Şekil 3.8 Yapay gölet (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Şekil 3.9 Buz pisti genel bakış (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Kültürpark, İzmir fuarından sonra uluslararası ikinci fuar alanı olmayı hedeflemiş ve Yaylacılar Pınarı arazisinin yanında bulunan 33.000 m^2'lik alan parka dahil edilmiştir (Bektaş, 2010; Kaymaz, 2014; Metin, 2019; Toprakoğlu ve Durak, 2020). Böylelikle ilk kez 1963 yılında "Bursa Festivali" Kültürpark'ta gerçekleştirilmiştir. BURFAŞ'ın da düzenlemiş olduğu birçok fuara ve etkinliklere ev sahipliği yapan park, 1997 yılında ''Bursa Fuar Alanı'' açıldıktan sonra eski rağbetini kaybetmiştir (Bektaş, 2010; Kaymaz, 2014; Kısak ve Yavuz, 2021; Metin, 2019; Toprakoğlu ve Durak, 2020).

Parkın kurucusu merhum Reşat Oyalın ismini yaşatmak amacıyla 1999 yılında Belediye Meclisinin vermiş olduğu karar ile ismi ''Reşat Oyal Kültürparkı'' olarak değiştirilmiştir (Bektaş, 2010; Kaymaz, 2014; Metin, 2019).

Kent kimliğini yansıtma noktasında önemli bir yer tutan Reşat Oyal Kültürparkı'nın yeniden canlanması ve doku bütünlüğünün sağlanması için 2004-2005 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından, ''Kültürpark Sağlıklaştırma ve Yenileme Projesi'' adı altında çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

3.1.2.3 Hüdavendigar Kent Parkı

Şekil 3.10 Çalışma alanı sınırları (Yazar tarafından 2023 tarihli Google Earth uydu görüntüsü üzerinden düzenlendi)

Bursa'nın en büyük kent parkı unvanına sahip olan Hüdavendigar Kent Parkı, nüfusu 536.365 olan Nilüfer ilçesinde merkezi bir konuma sahiptir. Nilüfer Çay'ının taşkınlıklar oluşturması sebebiyle halkın kullanımına kapatılmış olan Odunluk ve Dikkaldırım Mahalleleri sınırları içinde yaklaşık 510.000 m^2'lik alanda bulunmaktadır (Şekil 3.10). Yapımına 2011 yılında başlanılan park, yaklaşık bir yıl dolgu ve ağaçlandırma yapılarak 2014 yılında tamamlanan çalışmalar sayesinde kente ve halka kazandırılmıştır (Egemen, 2014). Nilüfer Çayını içine alan Hüdavendigar Kent Parkı, akışkan bir tasarımla Mihraplı Parkı ve Timsah Arena Stadyumu ile yeşil ve sosyal alan bütünlüğü sağlamayı amaçlamıştır (Kaymaz, 2014; Karlıer, 2017; Pişkin, 2021) (Şekil 3.11). Mihraplı Parkı'nı da kapsamasından dolayı adı Mihraplı Kent Parkı olarak da anılmaktadır.

Şekil 3.11 Hüdavendigar Kent Parkı, Mihraplı Parkı ve Timsah arena stadyumu (URL-2, 2023)

Ulaşım ağının yoğun olduğu bölgede bulunan kent park, konumu dolayısıyla erişilebilirliği yüksek bir yapıya sahiptir. Aynı zaman da birçok giriş kapısı oluşturularak kent ile bütünlük sağlaması amaçlanmış ve parkın erişebilirliğine katkı sağlanmıştır (Şekil 3.12). Kontrollü 4 giriş kapısı ve girişte geniş kapasiteli otoparkı bulunurken parkın çevresinde ekstra otopark alanları da oluşturulmuştur. Park 24 saat aktif kameralar sayesinde güvenli bir alan sağlamaktadır. Aynı zamanda parkın çevresinde acil veya servis durumları için araç yolu da bulunmaktadır (Şekil 3.13).

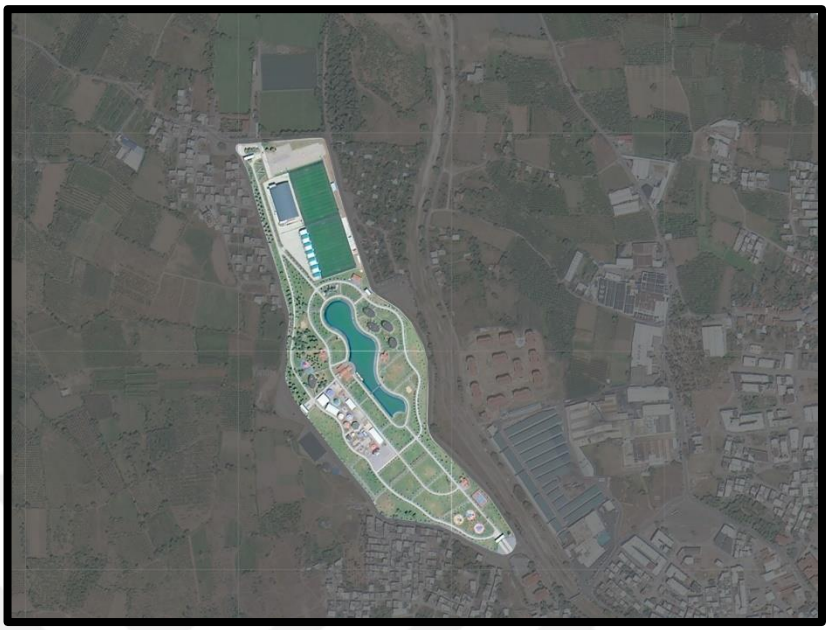

Şekil 3.12 Kent park 1. No'lu giriş ve otopark alanı (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Şekil 3.13 Park içi çok amaçlı yol (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

3.1.2.4 Vakıf Bera Parkı

Şekil 3.14 Çalışma alanı sınırları (Yazar tarafından 2023 tarihli Google Earth uydu görüntüsü üzerinden düzenlendi)

Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından 2021 yılında, nüfusu 655.856 olan Yıldırım ilçesin de yapılmıştır (Şekil 3.18). Park, 253,000 m² alanda ‘‘Yeşil Bursa’’ unvanını destekler nitelikte tasarlanmıştır. Kentin doğusunda bulunan park ismini Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum’un önerisi ile İsrail saldırısı sonucu baba ve abisinin kaybeden ardından göstermiş olduğu üzüntüyle herkesi etkileyen 12 yaşındaki Filistin’li Bera’dan almıştır (URL-4, 2023).

Vakıf Bera Parkı’nda, Şirinevler caddesi yönünde 2 adet, Vakıf köyü caddesi yönünde 1 adet ve 4. Deliçay sokak yönünde 1 adet olmak üzere toplamda 4 adet kontrollü girişi bulunmaktadır. Şirinevler caddesi yönünde bulunan girişlerde toplamda 300 araçlık açık otopark alanı bulunmaktadır (Şekil 3.19, Şekil 3. 20).

Şekil 3.15 Güney giriş kapısı (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Şekil 3.16 Vakıf Bera Parkı genel görünüş (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal

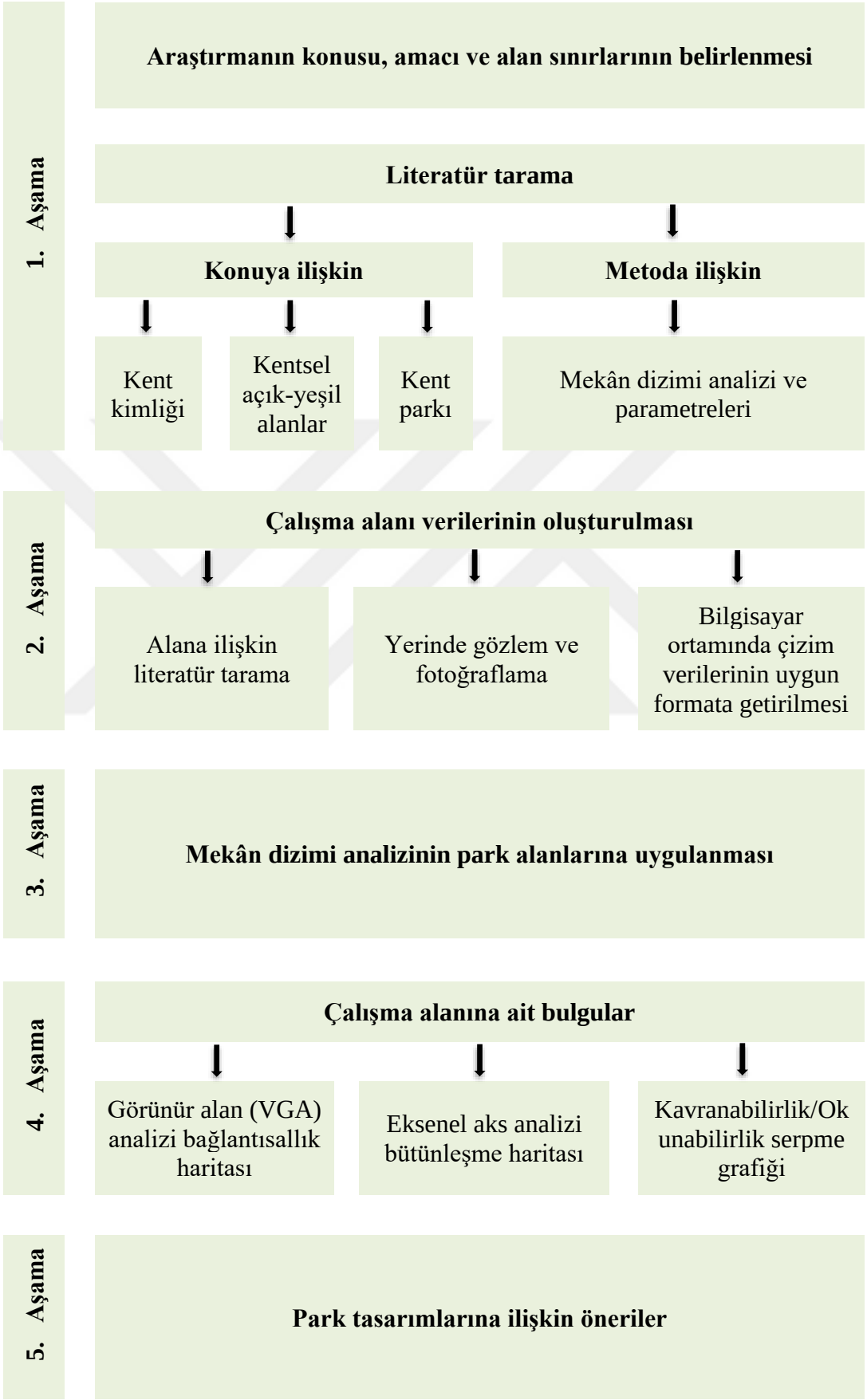
3.2 Metod

Tez çalışmasının ilk aşamasında tez konusu ve anahtar kelimler çerçevesinde yayınlanmış olan yerli ve yabancı bilimsel kaynaklar ve mesleki çalışmalar incelenerek genel veri taraması yapılmıştır. Sonrasında incelenen bilimsel veriler doğrultusunda tezin yöntemini ve araştırma kapsamını olumlu yönde etkileyecek kaynaklar değerlendirilerek literatür tarama kısmı oluşturulmuştur.

İkinci aşama da çalışma alanı olarak belirlenen 4 adet park için alan çalışması yapılmıştır. Bu aşamada yerinde gözlem ve fotoğraflama işlemleri gerçekleştirilmiştir. Ardından güvenilir sonuçlar elde edebilmek için Bursa Büyükşehir Belediyesi Coğrafi Bilgi Sistemleri Şube Müdürlüğü'nden çalışma materyalini oluşturan parkların verileri temin edilmiştir. Yapılması planlanan mekân dizimi analizi çerçevesinde AutoCAD bilgisayar programı ile veriler üzerinde düzenlemeler yapılmıştır.

Üçüncü aşamada araştırmanın materyalini oluşturan 4 adet park alanı için mekân dizimi analizi gerçekleştirilmiştir. Dördüncü aşama da parklara ait bulgular elde edilmiştir. Beşinci aşama da ise elde edilen tüm analiz sayısal ve görsel verileri doğrultusunda sonuç ve öneriler bölümü oluşturulmuştur.

Tablo 3.2 Çalışmanın metod akış şeması

3.2.1 Mekân Dizimi Analizi (Space Syntax Analysis)

Mekân dizimi analizi, Barlett School, University College London bünyesinde (UCL), Bill Hillier, Jullienne Hanson ve araştırma ekibi tarafından yapıların, sosyo-mekânsal elemanlar olarak tanımlaması sonucu mekânlardaki insan hareketlerini analiz etmek için geliştirilmiştir. 1984 yılında yayınlanan ‘‘The Social Logic Of Space’’ (Mekânın Sosyal Mantığı) kitabında yöntemin kriterleri belirtilmiştir (Kubat, 2015). İlk mekân dizimi analiz sempozyumu, 1997 yılında yapılan tüm çalışmaların uluslararası bir ortamda paylaşılması ve değerlendirilmesi amacıyla UCL tarafından düzenlenmiştir. Sempozyuma yoğun katılım sağlanması ve bilime olan katkılarından dolayı sempozyum iki yılda bir düzenlenerek gelenekselleştirilmiştir (URL-5, 2023).

Mahmoud ve Ömer’e (2015) göre, mekân dizimi analizi, mekânsal düzenin insan hareketlerinin ve sosyal ilişkilerinin üstünde oluşturduğu etkiyi ve bu etkilerin sosyal, çevresel ve ekonomik sonuçlarını incelemek için kullanılan grafik tabanlı yazalım olarak geliştirilmiştir (Zhai ve Baran, 2013).

Mekân dizimi analiz yöntemi, mekânın içermiş olduğu formların, tek boyutlu ve iki boyutlu sınırlarının kullanıcılar tarafından algılana bilirliğini ele alırken, ziyaretçilerin mekâna sezgisel katılımını yansıtmayı hedeflemektedir (Hillier ve Hanson, 1984; Mahmoud ve Ömer, 2015; Peponis vd., 1998; Şen, 2022).

İnsanların mekânsal algısı ve eylemleri mekânsal düzenin kurgusunu büyük ölçüde etkilemektedir. Mekân dizimi analizi, yol üzerinden erişebilirliğini hesaplayarak olası insan akışını belirleyebilir, tasarımsal sürece yön verebilir böylelikle başarılı mekânlar oluşturulabilinmektedir. Mevcut mekân organizasyonu ölçmek ve erişilebilir alanların belirlenmesi için uygulanmakta aynı zamanda insanları yönlendirme ve bir araya getirme potansiyellerini ölçmektedir (Kubat, 2015).

Türkiye’ de 21.yüzyılın başlarında ‘‘şehircilik, kentsel tasarım ve mimari’’ alanlarında çalışmalar gerçekleştiriliyorken birçok ülke de bu çalışma alanlarına ek olarak ‘‘enformasyon teknolojisi, arkeoloji, antropoloji, bilişim, ulaşım, peyzaj mimarlığı, iç mimarlık, kent-insan ilişkisi, kentsel tasarım ve planlama’’ gibi çeşitli alanlarda çalışma örnekleri gerçekleştirilmektedir (Gündoğdu, 2014).

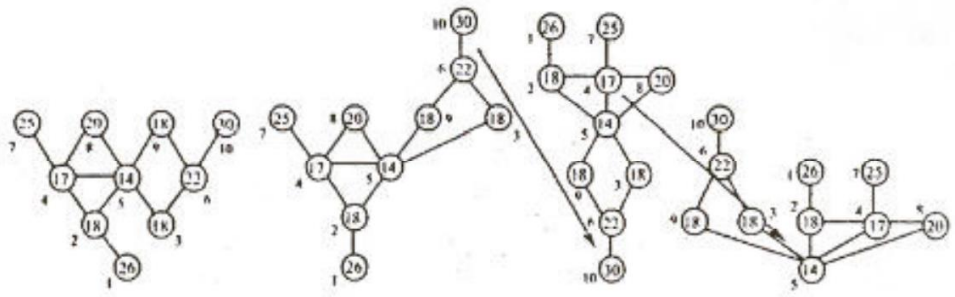
Bir ‘‘mekân okuma’’ yöntemi olarak da ifade edilebilen mekân dizimi analizi, “mekânsal görünüm”, “insanların mekânsal deneyimleri” ve ‘‘sosyal etkileşim potansiyel’’ ilişiklerini ölçebilmesi, mekân kurgusu alanında diğer yöntemlere göre öne çıkmasına neden olmaktadır (Seamon, 2007; Tepe ve Sönmez, 2018).

Mekân dizimi analiz yöntemi, mevcut veya yapılması planlanan farklı ölçeklerde;

- Kentsel doku ve yaya hareketinin ilişkisini kavrama ve tasarım alternatifleri oluşturma,
- Karmaşık organizasyonlarda erişebilirlik, yönlendirme, mahremiyet ve kontrol edilebilirlik gibi hareket akışını algılama, çözümleme ve tasarlama,
- Oluşturulması planlanan çalışma alanı için uygun yer saptaması ve kentteki hareket organizasyonu üzerindeki etkisini anlama,
- Mekânın çevresi ve iç organizasyon düzenlemeleri,
- Mekân- kullanıcı kalitesini ölçme,
- Yaya hareketlerinin incelenmesi sonucunda, yönlendirme, yaya aks önerisi,
- Kamusal alanlara ulaşılabilirliğinin değerlendirilmesi,
- Suç ve mekân ilişkisini kavrama gibi alanlarda uygulanmaktadır.

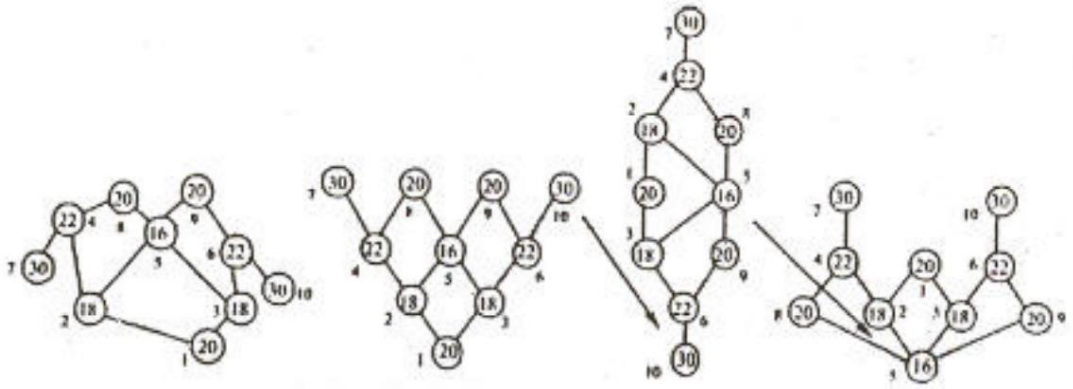
Bu örnekler analiz sonucunda ortaya çıkan veriler dahilinde değerlendirilerek çalışmalarda olası problemlerin önüne geçilebilmek veya iyileştirmek için tasarımı doğrulayan ve tasarlanan mekânın başarısını ölçebilen bir yapıya sahipken aynı zamanda tasarım alternatifleri oluşumunu da (desteklemektedir) sağlamaktadır (Çınar Karakaya, 2019; İlhan, 2019; Özyılmaz Küçükyağcı ve Yılmaz, 2019).

Yöntem ilişkisel algılamaya insanları dahil ederek oluşturulan bütünlüğü keşfetmelerine olanak sağlayan bakış noktasına göre ilişkisel biçimlenme farklılaşarak “karmaşık ilişkiler” bütününün oluşturmaktadır. Karmaşık ilişkiler bütünü elemanların birbirlerine göre derinlik farklılaşmasına neden olmaktadır (Şekil 3.21).

Şekil 3.17 Mekân içi elemanların birbirleriyle ilişkisi (Hillier, 1983).

Elamanların birinin bağlantısının koparılması diğer elemanlarında bağlantılarında değişiklikler oluşmasına sebep olmaktadır (Şekil 3.18). Bu durum ilişkisel bütünlüğün parçadan bütüne giden bir düzen olduğunu göstermektedir.

Şekil 3.18 Mekân içi elemanların dizilimi (Hillier, 1983)

Mekân dizimi analiz yöntemi parça-bütün ilişkisini biçimsel açıklamayı hedeflemektedir (Kubat, 2015).

3.2.2 Mekân Dizimi Analiz Parametreleri

Kent parklarının organizasyonunu oluşturan mekânlar ve bu mekânları birbirlerine bağlayan yollar bulunmaktadır. Mekânsal organizasyonu oluşturan fiziksel dokunun sosyal hareketleri ile şekillenmesi, düzenlenmesi ve sürdürülmesi amacıyla, verileri görüntüleme, çözümleme ve düzenleme amaçlarıyla QGIS, SpaceBox, Axman, Ajax, Pesh, NewWave, Wepmap, Confeego, DepthMapX, gibi çeşitli etkili analiz yöntem yazılımları geliştirilmiştir (İlhan, 2019).

Tez kapsamında gerçekleştirilen analizlerde DepthMapX 0.8.0 programı kullanılacaktır. Benedikt (1979), görünür alan analizi ve Hillier ve Hanson (1984) mekânsal dizimi kuramı düşünce doğrultusunda Tasos Varoudis tarafından geliştirilen program, kent ve bina gibi farklı ölçeklerdeki alanların analizlerinde kullanılabilmektedir (Çınar Karakaya, 2019). Mekân dizimi yöntemi, eksenel mekân (axial map), dışbükey harita (convex map) ve isovistlerin oluşturduğu görünür alan (visibility graph analysis, VGA) olmak üzere üç analiz çeşidi bulunmaktadır (İlhan, 2019; Peponis ve Wineman, 2002).

3.2.2.1 Eksenel harita

Mekân dizimi yönteminde en çok tercih edilen eksenel harita (axial map), kentsel açık alanlarda kesintisiz, en uzun ve en az sayıdaki çizgilerden oluşmaktadır (Klarqvist, 1993). Çizginin başladığı noktadan bakıldığında çizginin sonuna kadar akstaki görüş kaybolmamaktadır. Görüş açısının kesildiği noktada çizgiyle kesişen yeni bir çizgi eklenir ve böylelikle akslar birbirine eklenerek mekânsal ağı ortaya çıkarır. Çizgi sayısı mekânın boyutu hakkında bilgi vermekte ve doğru orantılı bir değişim göstermektedir (Hillier ve Hanson, 1984; Klarqvist, 1993).

Yerleşim yerlerinde mekân-işlev arasındaki ilişkiyi analiz etme noktasında önemli veriler sağlamaktadır. Kullanıcının mekân içinde oluşturduğu hareketleri ve farklı yönlere olan eğilimlerini göstermektedir.

3.2.2.2 Dışbükey harita

Dışbükey harita (convex map), mekânsal organizasyonu oluşturan alanların mekânsal organizasyonlar arası geçiş ve derinlik ilişkilerini ortaya koyarken mekânlar arasında erişim ağı grafikleri sayesinde mekânların entegrasyon, toplam ve ortalama derinlik, rölatif asimetri gibi matematiksel değerlerine ulaşılabilinmektedir (Atak, 2009).

3.2.2.3 Görünür alan analizi

Benedikt (1979), tarafından ortaya çıkan görünür grafik analizi (visibility graph analiysis) VGA, mekânı nicel olarak ifade etmek için analitik ölçümleri ortaya

koymaktadır. Bir ortamın kendi başına ne kadar başarılı entegre olduklarını ortaya koymaktadır. Yapılan görünür alan analizi sonucunda, erişebilirlik, yol-yön bulma ve okunabilirlik gibi mekânı okumamızı sağlayan veriler elde edilmektedir.

Mekân dizimi analizinin geliştirmiş olduğu analiz çeşitleri sonucunda ortaya çıkan haritalar ve sayısal veriler çerçevesinde mekân hakkında çeşitli değerlendirmeler yapmamıza olanak sağlamaktadır. Bunlardan bazıları;

Ortalama derinlik; Hillier ve Hanson (1984)'a göre derinlik, ''mekâna ulaşmak için geçilmesi gereken mekânların toplam sayısı'' olarak ifade etmektedirler. Derinlik, mekân organizasyonu içinde bulunan bir mekândan diğerine gidebilmek için kullanılan en az adım sayısı veya sentaktik derinlik (mean depth) şeklinde ifade edilmektedir. Mekân dizimi analizinde derinlik ve entegrasyon birbirine zıt parametrelerdir. Derinliği yüksek olan mekânların entegrasyon değeri de düşük olmaktadır. Aynı şekilde entegrasyon değeri ne kadar yüksek olursa derinlik değeri o kadar düşük demektir. Haritalarda oluşan renkler soğuk renklerden sıcak renklere gidildikçe mekânın derinliğinin arttığını göstermektedir. En koyu mavi renk derinliğin azaldığını ulaşılabilirliğin yüksek olduğu ''en sığ'' yeri ifade ederken, kırmızı renk ulaşılabilirliğin az ''en derin'' yerleri belirtmektedir (İlhan, 2019).

Bağlantısallık değeri; Bağlantısallık (Connectivity), mekânın kaç farklı mekân tarafından birinci dereceden erişimin olduğu komşu aks ya da mekân sayılarının toplamını gösteren değerdir. Bağlantısallık değeri ile erişilebilirlik doğru orantılı bir şekilde değişim göstermektedir. Bağlantısallık değeri arttıkça erişilebilirlik de artmaktadır. Aks uzunluğu büyüdükçe diğer akslarla kesişme sayısı artmasıyla bağlantısallık değeri de yüksek çıkmaktadır. Renk ifadeleri koyu mavi renginden kırmızıya doğru gidildikçe bağlantısallık değeri artmaktadır (İlhan, 2019).

Bütünleşme (Entegrasyon); Mekânı kullanan insanların bir araya gelme potansiyelini ve alandaki yaya hareketliliğini belirleyen değerdir. Bütünleşme değeri sistemi oluşturan her parçanın biberlerine olan (n) ortalama derinlik değerinin hesaplanmasıyla bulunmaktadır. Bütünleşme değerleri, mekânsal organizasyonların global ve lokal görünümlerinin yapısını ifade etmektedir (Hillier 1984). Lokal

değerlerinin en önemli olanı, alan içinde her hattın kendine 3 adım uzaktaki olan akslarla olan ilişkisini anlamak adına yarıçap 3 alınarak yapılan "lokal bütünleşme (R-3)" değeridir. Bütünleşme analizinde global bütünleşme (R-n) değeri; hatların genel form içindeki yerini ve genel sistemle bütünleşme değerlerini ifade etmektedir.

Analizin amacı en yoğun ve seyrek kullanıma sahip alanları belirleyerek alandaki hareketliliğin önceden tahmin edilip tasarımın bu çerçevede düzenlenmesi ve alandan alınan verimin arttırılmasıdır. Analiz alanın fiziksel biçimleri üzerinden matematiksel bir veri sunmaktadır. Bütünleşme değeri yüksek alanlar ''bütünleşik (integrated)'' olarak ifade edilirken, bütünleşme değeri düşük yerler ''ayrışık (segregated)'' olarak tanımlanmaktadır. Bir yerden farklı bir yere geçmek için kullanılma olasılığı en yüksek olan mekânlar en bütünleşik mekânlar olarak ifade edilebilinmektedir (İlhan, 2019). Bütünleşme değeri, kırmızı ve mavi renk aralığında çizgiler ile derecelendirilmiştir. Yüksek bütünleşme gösteren yerler kırmızı çizgi ile ifade edilirken, en az bütünleşme gösteren yerler ise koyu mavi çizgilerle tanımlanmıştır. Bütünleşme değeri erişilebilirlikle doğru orantılı bir eğilim göstermektedir (Kubat, 2015).

Yüksek bütünleşme değerine sahip alanlar çekiciliği en yüksek alanlar ve yaya hareketinin yavaş olduğu alanlar olarak ifade edilebilir.

Kavranabilirlik/Okunabilirlik; Mekânın kavranabilirliği (intelligibility) veya okunabilirliği (Legibility) mekânsal organizasyonu oluşturan öğeler tarafından nasıl göründüğü, sistem içinde bulunduğu yer ve çevresi ile arasındaki ilişki analiz ile ölçülebilmektedir. Kavranabilirlik, mekânda hareket ve kullanım biçimlerini etkilediğinden dolayı alanların oluşturulması ve geliştirilmesi sürecini şekillendiren önemli bir kavramdır. Kullanıcı hareket halindeyken bulunduğu konum ve varış noktası arası izlediği yolun kavranabilir olması alanın bütünü hakkında fikir sahibi olunmasını destekleyerek alana ilişkin değerlendirmeler yapmasına olanak sağlamaktadır (Hillier, 1983).

Analiz sonucu oluşan grafikte x ekseni mekânsal biçimlenmenin global ölçüsü (R-n), y ekseni ise lokal ölçüsü (R-3) değerlerini ifade etmektedir (Hillier vd., 1987). Grafikteki renkler bütünleşme değerini ifade ederken oluşan doğru mekânın global ve

yerel bütünleşme değerlerinin korelasyonundan oluşmaktadır. Doğru parçası eksenler arasında 45 derecelik açıya yakın bir değere sahipse global ve yerel bütünleşme değeri yüksek anlamına gelirken 45 derecelik açıdan uzaklaştıkça global ve yerel bütünleşme derecesi azalarak mekânın kavranılabilir olmadığını ifade etmektedir (İlhan, 2019).

Kavranabilirlik değeri, alanın kullanıcı tarafından algılanma ölçütüdür. Bütünleşme ve bağlantısallık değerlerinin korelasyon katsayısı (R) en yüksek ‘‘1’’ ile en düşük değer olan ‘’0’’ arasında yer almaktadır. Korelasyon katsayısı ‘’1’’ değerine yaklaştıkça alanın kavranabilirliği artmaktadır. Alanın kavranabilir olması için korelasyon katsayısının ortalama 0,45 düzeyinde olması gerekmektedir (Hillier, 1983). Değerin ‘‘0,2’’ ve daha düşük bir değer alması alanın kavranamaz olduğunu ifade etmektedir.

1,00 <0,45 ise alan kavranabilir / okunabilirdir.

0,45 <0,2 ise alan orta kavranabilir / okunabilirdir.

0,2 <0,00 ise alan kavranamaz / okunamazdır.

Araştırmada analiz edilecek parklar sırasıyla, Merinos Parkı, Reşat Oyal Kültürparkı, Hüdavendigar Kent Parkı ve Vakıf Bera Parkı ele alınacaktır. Bu parkların analizlerinin yapılabilmesi ve anlamlı veriler elde etmek için bilgisayar ortamında AutoCAD programında detaylı çizim verileri Bursa Büyükşehir Belediyesi bünyesinden temin edilmiştir. Elde edilen veriler yapılması planlanan analiz çalışmaları için AutoCAD programında düzenlenmiştir. Belirtilen amaçlar doğrultusunda, kent park ölçeğinde gerçekleştirilecek analizlerde mekân dizimi yönteminin analiz teknikleri uygulanacaktır. Bu anlamda, alan çalışmasında DepthMapX 0.8.0 yazılımı kullanılarak çalışma konusu olan kent parklar için analizler gerçekleştirilecektir.

Kent parkların içinde bulundurduğu çeşitli aktivite alanlarının birbirleri olan ilişkilerinin nasıl göründüğü, erişilebilirlik ve hareket aksları, görünürlük (VGA) ve eksenel aks analizleri ile incelenecektir. Tez kapsamında park içerisinde, bağlantısallık, bütünleşme ve kavranabilirlik/okunabilirlik değerleri doğrultusunda elde edilen haritalarda, grafiksel ve sayısal veriler çerçevesinde park ve ziyaretçi hareket ilişkisi somut bir şekilde ifade edilmiştir. Sonuç kısmında bulgulara bağlı

olarak parklar hakkında değerlendirmeler ve önerilerde bulunulmuştur. Mekân dizimi analiz yönteminin uygulanacak analiz çeşitleri sırasıyla Şekil 3.19 da verilmiştir.

Görünür alan analizi sonucunda oluşturulan bağlantısallık haritası ile mekânın kullanıcı hareketleri hakkında bilgiler vermektedir.

Eksenel aks analizi sonucunda bütünleşme haritası ile mekânın kullanıcı hareket potansiyeli hakkında bilgiler içermektedir.

Kavranabilirlik/Okunabilirlik serpme grafiğinde ise yerel ve global bütünleşme korelasyonu ifade edilerek mekanın kullanıcı tarafından algılana bilirliği hakkında bilgiler sunmaktadır.

Şekil 3.19 Çalışmada uygulanan mekân dizimi analiz aşamaları

4. BULGULAR

Çalışmanın bulgular kısmını oluşturan Merinos Parkı, Reşat Oyal Kültürparkı, Hüdavendigar Kent Parkı ve Vakıf Bera Parkı'na ait genel bilgiler Tablo 4.1 de verilmiştir. Parklara uygulanan mekân dizimi analizlerine ilişkin bağlantısallık, bütünleşme ve kavranabilirlik/ okunabilirlik değerlerine ait bulgulara yer verilmiş.

Tablo 4.1 Parkların genel bilgileri

Parklar	Bulunduğu İlçe ve Nüfusu	Yapım Yılı ve Alan Boyutu	İçerdiği Birimler
Merinos Parkı	Osmangazi 891.250	2008 252.500 m^2	-Yapay gölet ve süs havuzları, -Nikah dairesi, izleme kulesi, -Kafeterya, restoran, -Çocuk oyun ve piknik alanları, -Yürüyüş, koşu, bisiklet yolları -Sanat merkezi, kütüphane, konservatuar, Merinos Tekstil Sanayi Müzesi, Enerji Müzesi, Merinos Atatürk Kongre ve Kültür Merkezi bulunmaktadır.
Reşat Oyal Kültürparkı	Osmangazi 891.250	1955 400.000 m^2	-Yapay gölet ve süs havuzları, -Kafeterya, restoran, büfe, -Yürüyüş, koşu, bisiklet yolları -Buz pateni, açık- kapalı spor ve çocuk oyun alanları, -Kültürpark cami, Konservatuar binası, Bursa Arkeoloji müzesi, Açık hava tiyatrosu, heykeller, ters ev, etkinlik alanları, Lunapark içermektedir.
Hüdavendigar Kent Parkı	Nilüfer 536.365	2014 510.000 m^2	-Yapay gölet ve süs havuzları, -Kafeterya, restoran, büfe, -Yürüyüş, koşu, bisiklet yolları -İzleme kulesi, sanat ve hobi evi -Kapalı-açık spor alanları, futbol ve basketbol sahası, açık-kapalı

Tablo 4.1'in devamı

			tenis kortu, tırmanma duvarı, buz pateni, kaykay pisti, kadınlara özel yüzme havuzu ve kano eğitim yeri bulunmaktadır.
Vakıf Bera Parkı	Yıldırım 655.856	2021 253.000 m^2	-Yapay gölet, -Kafeterya, restoran, büfe, -Yürüyüş, koşu, bisiklet yolları -Futbol sahası, seyirci tribünü, -Yapay gölet, seyir terası, tematik parklar ve çocuk oyun alanları içermektedir.

4.1 Merinos Parkı Mekân Dizimi Analiz Verileri

Parkta 252.500 m^2 yeşil alanda 81 farklı türde yaklaşık 2.500 ağaç ve 11.600 bitkinin yer aldığı, yapay gölet ve süs havuzları ile ziyaretçilere doğa deneyimi yaşatmak hedeflenmiştir. Yüksek boylu ağaçlandırma çalışmaları ile dinlenme, piknik, spor ve oyun alanlarında doğal gölge alanları oluşturulmuştur. Sunmuş olduğu doğal alanların yanı sıra nikah dairesi, izleme kulesi, kafeterya, restoran, 1 adet açık spor, 2 adet çocuk oyun ve piknik alanı, 2 kilometre yürüyüş, 3 kilometre koşu, 5 kilometre bisiklet yolları da yer almaktadır (Şekil 4.1, Şekil 4.2).

Şekil 4.1 Doğal gölgelendirme (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Şekil 4.2 Yapay gölet (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Kentli ve ziyaretçilerin, eğitim, sosyal ve kültürel alanda yapılan aktivitelere katılım fırsatı sunan Merinos Parkı içinde, sanat merkezi, kütüphane, konservatuar, ilk tekstil sanayi müzemiz olan Merinos Tekstil Sanayi Müzesi, Enerji Müzesi, geniş kitlenin

katılım sağlandığı ulusal ve uluslararası kongrelerin ve çeşitli etkinliklerin düzenlendiği Merinos Atatürk Kongre ve Kültür Merkezi bulunmaktadır. Park çeşitli sosyal, kültürel, rekreasyonel aktivite imkânı sunması sayesinde her zaman aktifliğini koruyan zengin park niteliği taşımaktadır (Şekil 4.3, Şekil 4.4).

Şekil 4.3 Bursa tarihi göç ve Merinos tekstil sanayi Müzesi (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

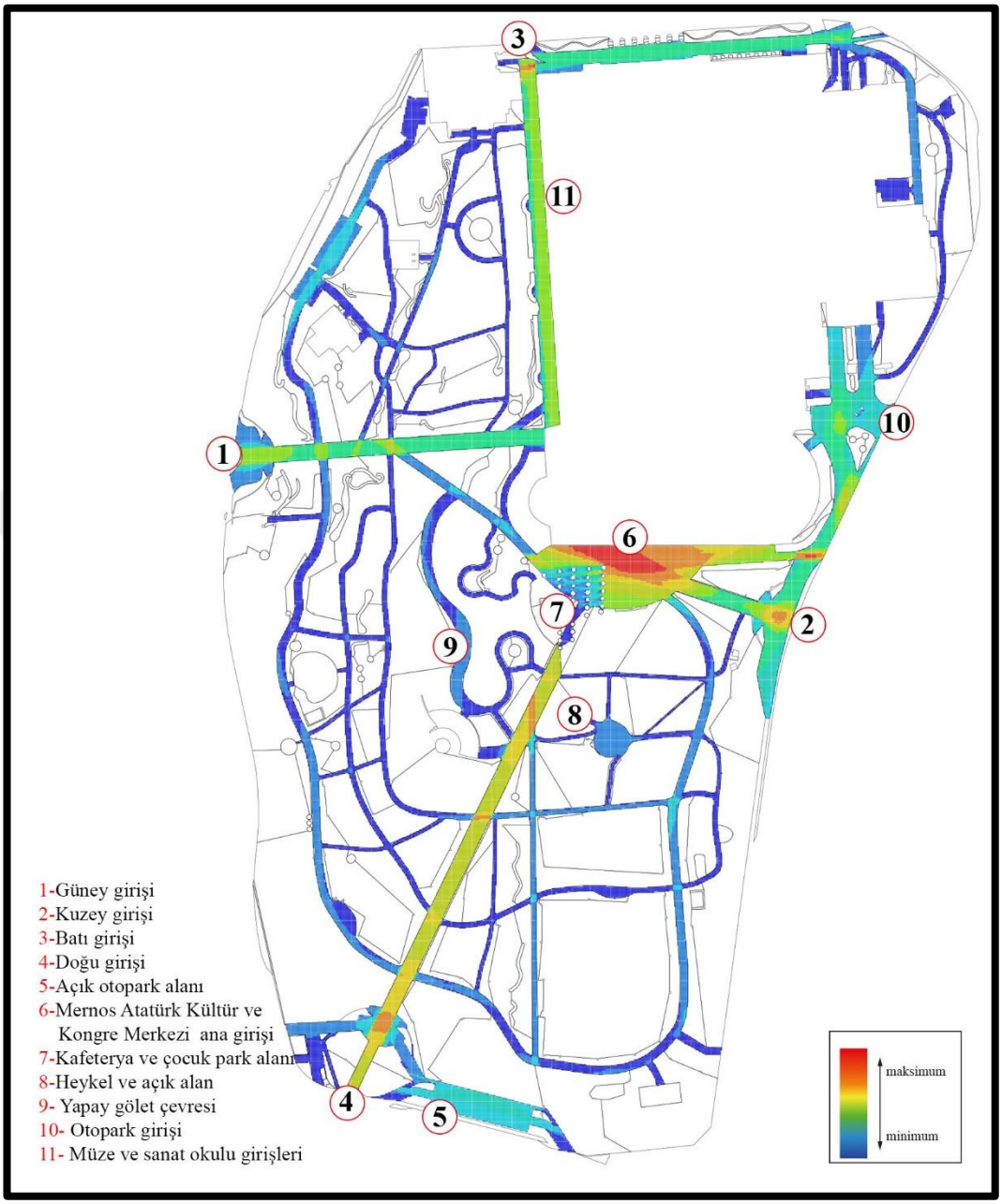

Şekil 4.4 Atatürk Kültür Merkezi (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Çeşitli sosyal aktiviteler ve etkinlere ev sahipliği yapan Merinos Parkı, uzun yıllar boyunca kentlinin ve dışarıdan gelen ziyaretçilerin ilgi odağı olmuştur. Kentin kimliğini taşıyan park zengin tarihi geçmişi, aktivite çeşitliliği ve ziyaretçi fazlalığı nedeniyle birçok araştırmaya konu olmuştur.

Merinos Parkı'na mekân dizim analizinin ilk aşaması olan görünür alan analizi uygulanmıştır (Şekil 4.5). Buna göre bağlantısallık değerinin yüksek çıktığı alan, en koyu kırmızı tonuna sahip olan Merinos Atatürk Kültür Kongre Merkezi'nin giriş kapısının (6) bulunduğu aynı zamanda erişilebilirliğin en yüksek olduğu yerdir. Devamında, kongre merkezinin önünde bulunan kafeterya ve çocuk park alanları (7) kuzey giriş aksı (2), batı giriş aksı (3), doğu giriş aksı (4) ve otopark (5,10) ortalama bir değer alarak erişilebilir alanlardır. Koyu mavi renkte olan alanlar ise bağlantısallığı en düşük alanlar olarak tanımlanmaktadır.

Mekânsal organizasyona erişilebilirlik sağlayan girişlerin bağlantısallık değerinin düşük çıkmaması dışsal erişilebilirliğin yüksek olduğu ve yol-yön bulma yönünden sorun yaşanmayacağı çıkarımı yapılabilmektedir.

Şekil 4.5 Merinos Parkı görünür alan (VGA) analizi-bağlantısallık haritası

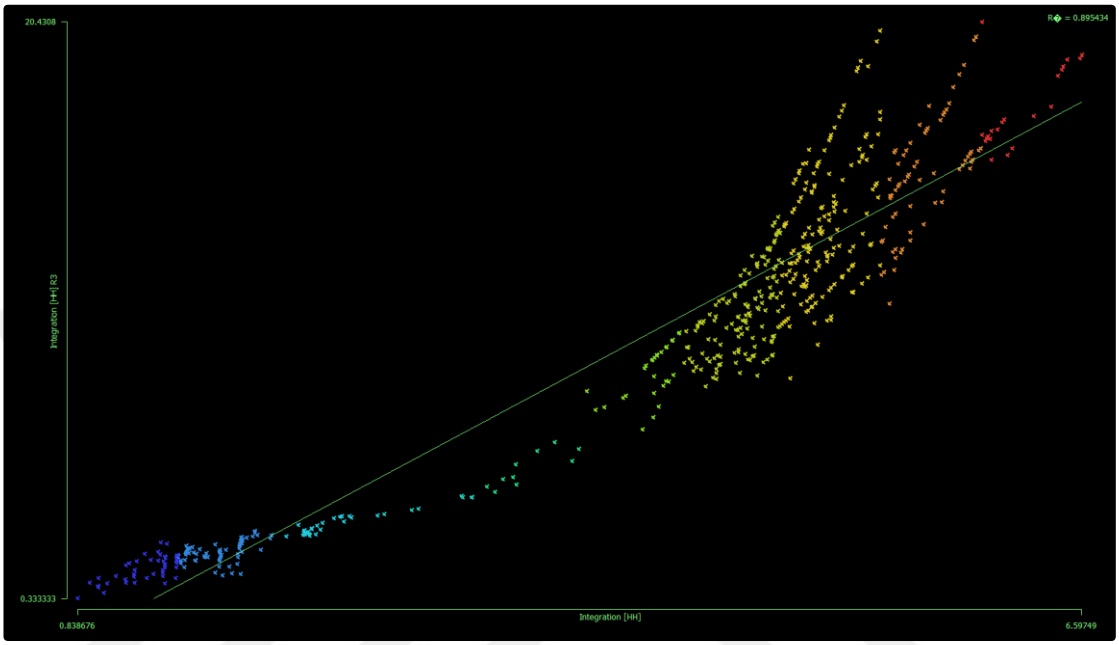
Mekân dizim analizinin bir aşaması olan eksenel aks analiz sonucuna göre Merinos Parkı global bütünleşme haritası Şekil 4.6' da verilmiştir. Bütünleşme değeri, park alanının merkezinden çevre sınırlarına doğru azalma göstermektedir. Kullanıcının hareket potansiyelini ifade eden bütünleşme değeri grafikte sarı renkten koyu mavi renge doğru azalma göstermektedir. Sarı olarak belirtilen yerler ''bütünleşik'' alanlar olarak tanımlanırken koyu mavi alanlar ''ayrışık'' alanlardır.

Şekil 4.6 Merinos Parkı eksenel aks analizi-bütünleşme haritası

Aşağıdaki grafikte (Şekil 4.7), (Rn) global bütünleşme değerleri, minimum 0,83 ve maksimum 6,59 aralığında değerler alırken, (R3) yerel bütünleşme, minimum 0,33 ve maksimum 20,43 aralıklarında değer almıştır. Merinos Parkı analiz sonucunda R^2 = 0,895 değerini almıştır. Bu değer Merinos Parkı'nın biçimlenme ve yol ağı açısından %89 kavranılabilir olduğu anlamına gelmektedir. Park kullanıcılar tarafından algılana bilirliği ve tercih edilebilirliği oldukça yüksektir. Grafikte bulunan renkler ise bütünleşme değerlerini ifade etmektedir. Sıcak renkler yüksek bütünleşme anlamına gelirken soğuk renkler bütünleşmenin düşük olduğu ayrışık alanlar anlamına

gelmektedir. Merinos Parkı kavranılabilirlik serpme grafiğinde orta bütünleşik alanlarını ifade eden yeşil ve sarı tonlarının yoğunlukta olduğu görülmektedir. Analiz sonucuna dayanarak parkın hem mikro hem de makro düzeyde, iyi bütünleşmiş bir organizasyona sahip olduğu söylenebilir.

Şekil 4.7 Merinos Parkı kavranabilirlik/okunabilirlik grafiği

4.2 Reşat Oyal Kültürparkı Mekân Dizimi Analiz Verileri

Park içinde ve dışında, yeşil alan ve yol düzenlemeleri, park donatı elemanları, aktivite alanları ve alt yapı iyileştirmeleri yapılarak kentliye doğayı deneyimlemeleri sağlanmaktadır (Kısak ve Yavuz, 2021; Toprakoğlu ve Durak, 2020). Kültürparkın içinde bulunan 143.000 m^2'lik yeşil alan 179.00 m^2'ye arttırılarak kentin ‘‘Yeşil Bursa’’ kimliğini korumak hedeflenmiştir (Şekil 4.8, Şekil 4.9).

Şekil 4.8 Park girişi ve heykel (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Şekil 4.9 Yürüyüş yollarından biri (ŞİMŞEK,2023-Orijinal)

Toplam alanı yaklaşık 400.000 m^2 olan Reşat Oyal Kültürparkı içinde, 61 türde ortalama 6000 adet ağaç bulunmaktadır (Şekil 4.10). Bunlardan tarihsel anıt niteliği tescil edilen 2 *adet Magnolia grandiflora* (Manolya ağacı), 1 adet *Abies bornmülleriana* (Uludağ göknarı), ‘‘Tarihi Yağcılar Çınarı’’ olarak anılan 1 adet *Platanus orientalis* ve 3 adet *Ginkgo biloba* (Mabet ağacı), 1 adet *Liquidambar orientalis* (sıla ağacı) gibi endemik bitki türleri de bulunmaktadır. Aynı zamanda dinlenme alanlarında kullanılan yüksek boylu ağaçlar sayesinde doğal gölgelendirme yapılmıştır (Şekil 4.11).

Şekil 4.10 Park içi peyzaj düzenlemeleri (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Şekil 4.11 Park içi peyzaj düzenlemeleri (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Araç trafiğinin yoğun olduğu merkezi alanda konumlandırılan kültürpark, çevresinde yapılan bitkilendirme çalışmalarıyla park sınırlarının belirlenmesini sağlarken aynı zamanda gürültü kirliliğini engelleyerek doğal alanın bütünlük sağlamasını amaçlamaktadır.

Günümüzde parka erişim, özel araç, metro, parkın bir bölümüne giriş yapan hafif raylı tren (ipekböceği) ve Burulaş otobüsleri ile gerçekleşmektedir (Şekil 4.12). Parkın dışında ve içinde otopark alanları mevcutken iç kısmında belirli alanlarda araç kullanımı ulaşımı kolaylaştırılmaktadır. Yapay gölette su aktiviteleri gerçekleştirilmektedir (Şekil 4.13).

Şekil 4.12 Park içi genel görünüm (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Şekil 4.13 Yapay gölet (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Çeşitli yaş gruplarına, sosyo-kültürel ve ekonomik sınıflara hitap eden park geniş ziyaretçi kitlesine sahiptir. Kültürpark içerisinde, yürüyüş, koşu, bisiklet, buz pateni, 5 adet açık spor, kapalı spor ve 4 adet çocuk oyun alanları, Kültürpark cami, Konservatuar binası, Bursa Arkeoloji müzesi, Açık hava tiyatrosu, heykeller, ters ev, dinlenme, piknik, aktivite ve etkinlik alanları, Lunapark, içerisinde sandalla gezinti yapılabilen yapay gölet, kafe ve restoranlar ile kente kültürel, sosyal, ekonomik ve turistik anlamda katkıda bulunurken ziyaretçilerin keyifle vakit geçirmesini sağlamaktadır (Şekil 4.14, Şekil 4.15).

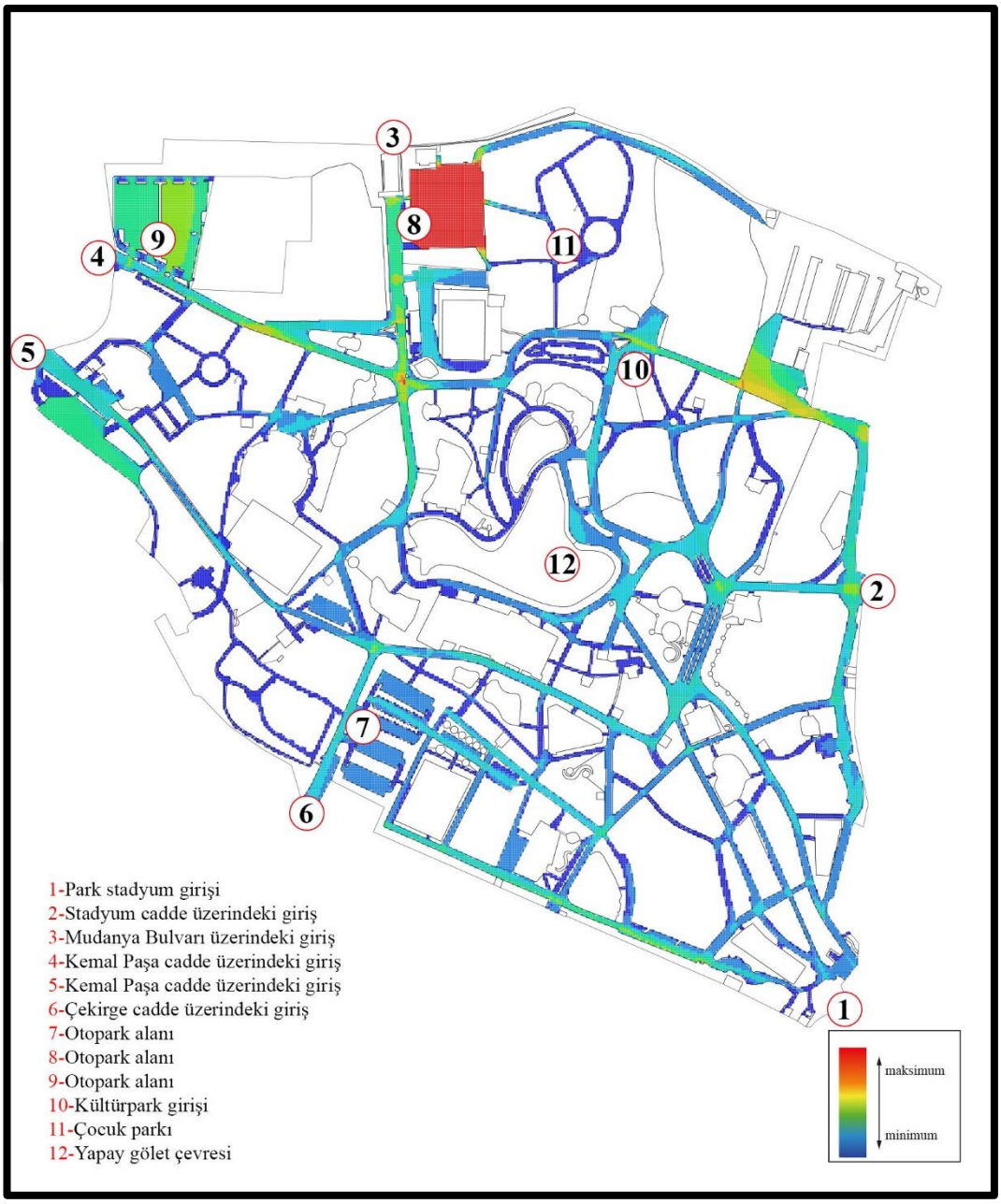
Şekil 4.14 Lunapark genel görünüm (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Şekil 4.15 Ters ev (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

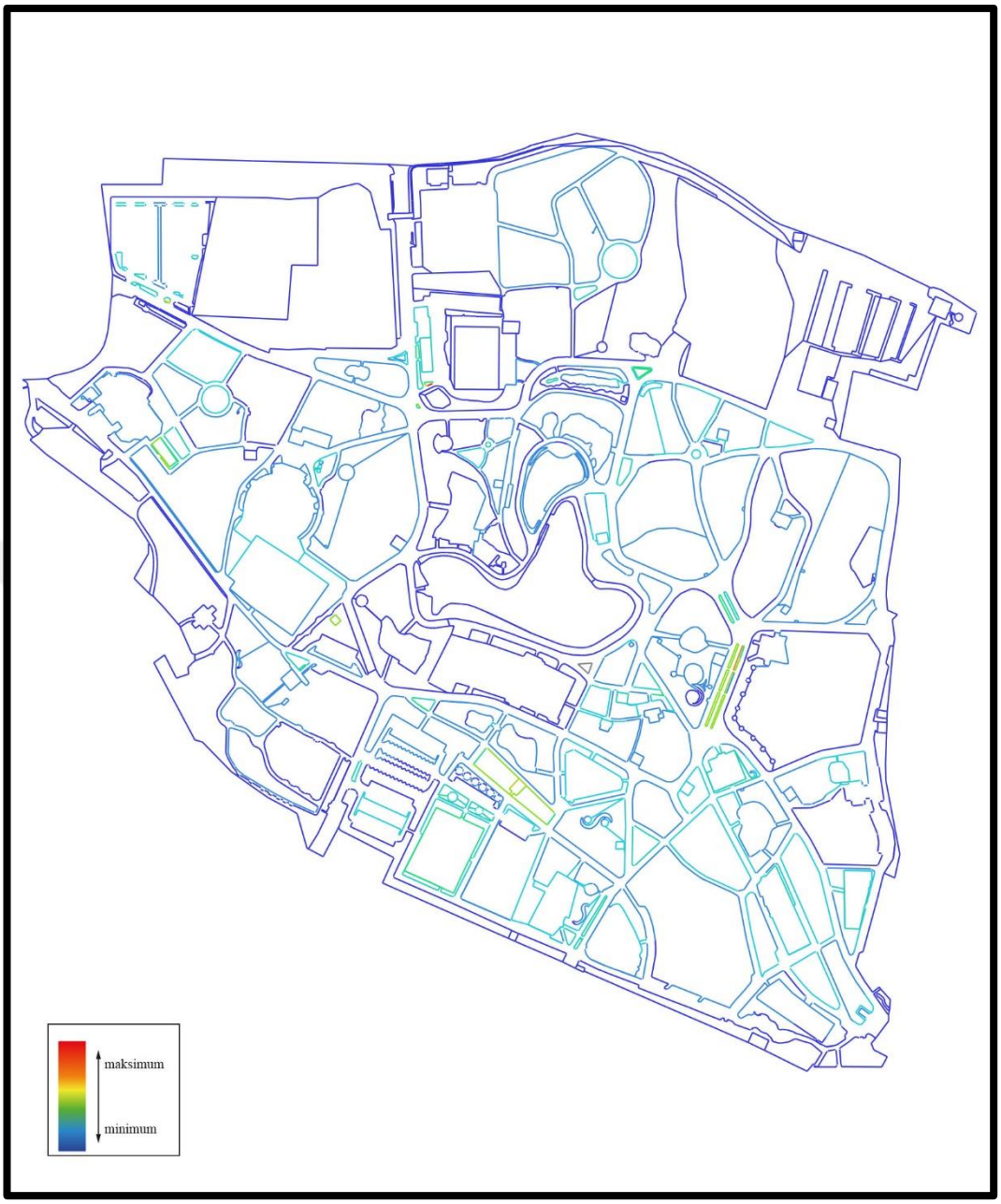
Bağlantı değerinin en yüksek olduğu alan kırmızı ile ifade edilen otopark (11) olmuştur. Otoparkın (11), girişte (3) ve çocuk parkı (11) alanlarının arasında bulunması bağlantısallık değerinin yüksek olmasını desteklemiştir. Otopark (9), lunapark girişi (10) ve yürüyüş akslarının kesişme noktalarında da bağlantısallık değeri yüksek çıkmıştır (Şekil 4.16).

Park genelinde bağlantısallık değeri renk ifadesinden de anlaşılabileceği gibi mekânsal organizasyonu oluşturan aktivite alanlarının bağlantısallık değerlerinin çok farklı değerlere sahip olmaması mekân içi erişimin mümkün olduğunu ifade etmektedir.

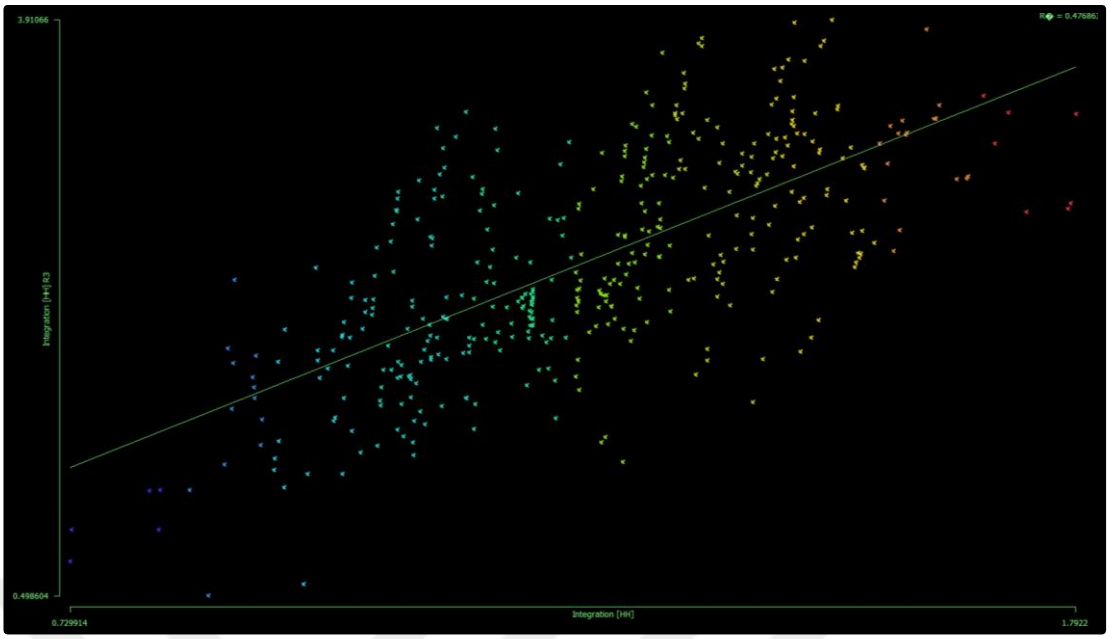
Şekil 4.16 Reşat Oyal Kültürparkı görünür alan (VGA) analizi-bağlantısallık haritası

Reşat Oyal Kültürparkı eksenel aks analizi sonucu global bütünleşme haritası Şekil 4.17' de verilmiştir. Kültürpark içerisinde bulunan aktivite alanları ve otoparklar yeşil renk, park dış sınırları ise mavi renk ile ifade edilmiştir. Bu durumda bütünleşme değeri yüksek olan alanların hareket potansiyelinin de yüksek olduğu çıkarımı yapılabilmektedir.

Şekil 4.17 Reşat Oyal Kültürparkı eksenel aks analizi-bütünleşme haritası

Reşat Oyal Kültürparkı, yapılan kavranabilirlik analizin de (Şekil 4.18), (R3) yerel bütünleşme, minimum 0,49 ve maksimum 3,91 aralığında değerler alırken, (Rn) global bütünleşme değerleri, minimum 0,72 ve maksimum 1,79 aralıklarında değer almıştır. Reşat Oyal Kültürparkı'nın kavranabilirlik analizi doğrultusunda $R^2 = 0,476$ değerini almıştır. Parkın ziyaretçiler tarafından %47 anlaşılabilir olması park içinde iyileştirmeler ve düzenlemeler yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Grafikte, koyu mavi tonlarının yoğunlukta olması bütünleşme değerinin de düşük olduğunu ifade etmektedir.

Şekil 4.18 Reşat Oyal Kültürparkı kavranabilirlik/ okunabilirlik grafiği

4.3 Hüdavendigar Kent Parkı Mekân Dizimi Analiz Verileri

Çeşitli çiçekler, bitkiler ve 15-20 yaşlarında akağaç ve manolya başta olmak üzere birçok ağaç çeşidi dikilerek parka doğal bir görünüm kazandırılmıştır (URL-3, 2023) (Şekil 4.19, Şekil 4.20). Osmanlı bahçeleri gibi tematik alanlar oluşturulmuştur. Parkta Srebrenitsa soykırımı zamanında insanların verdiği mücadelenin sembolü olan on bir yapraklı Srebrenitsa çiçeği bulunmaktadır.

Şekil 4.19 Piknik alanı (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Şekil 4.20 Nilüfer çayı kenar ağaçlandırılması (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Geniş yeşil alana sahip olan kent parkını yürüyüş, koşu ve bisiklet yolu çevrelerken aktif-pasif rekreasyon alanları, çocuk oyun parkları, sanat ve hobi evi, Şehitler

Abidesi, gözlem kuleleri, köprüler, dinlenme, yeme içme, etkinlik, spor, piknik ve seyir alanları parkın merkezi bölümünde yer alan, kendini temizleme özelliği olan yapay gölet çevresinde konumlandırılmıştır (Şekil 4.21, Şekil 4.22). Etkinlik alanında çeşitli konserler, gösteriler ve aktiviteler yapılmaktadır.

Şekil 4.21 Yapay gölet (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Şekil 4.22 Gözlem kulesi (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Nilüfer çayının bir kısmını içine alan parkta geçiş ve bağlantıyı sağlamak amacıyla nilüfer çayı üzerinde biri yaya diğeri ise araçlar için yapılmış olan iki adet ve yapay gölet üzerinde ise bir adet köprü bulunmaktadır (Şekil 4.23, Şekil 4.24).

Şekil 4.23 Nilüfer çayı (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Şekil 4.24 Yaya köprüsü (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Spor merkezi haline gelen kent parkın bünyesinde 2 adet kapalı-açık spor salonları, spor aletleri, ampute futbol sahası, mini futbol sahası, 6 adet halı saha, 7 adet basketbol sahası, 15 adet açık ve 2 adet kapalı tenis kortu, 1 adet tırmanma duvarı buz pateni, kaykay pisti, kadınlara özel yüzme havuzu ve kano eğitim yeri gibi su sporlarının da kullanıldığı rekreaktif etkinlikler de ön plana çıkarılmıştır (Şekil 4.25, Şekil 4.26).

Nilüfer çayında kano eğitimleri verilmekte ve aynı zamanda kano yarışları düzenlenmektedir.

Şekil 4.25 Spor alanlarından biri (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Şekil 4.26 Etkinlik alanlarından biri (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Konumu, sunmuş olduğu çeşitli sosyal aktivite ve yeşil alanları nedeniyle farklı yaş ve sosyal yapıya sahip ziyaretçilere günün her saatinde hitap etmektedir. Parkta bulunan yapay gölet, nilüfer çayı ve konumu sayesinde hafif esintili doğal klima özelliği göstermesi ziyaretçilerin bir başka tercih nedeni olmaktadır.

Hüdavendigar Kent Parkı'na uygulanan görünür alan analizi sonucunda (Şekil 4.27), açık etkinlik alanı (5) bağlantısallık değeri en yüksek çıkmış buna paralel olarak erişilebilirliğinde yüksek olduğu ifade edilebilmektedir. Nilüfer çayının yanlarında yer alan yürüyüş aksları, spor kafe açık alanı (6), yaya köprüsü (8), 1.nolu kapı girişi ve otoparkı (1) ve açık spor alanlarının (4) da bağlantısallık değeri park geneline göre yüksek çıkmıştır.

Şekil 4.27 Hüdavendigar Kent Parkı görünür alan (VGA) analizi-bağlantısallık haritası

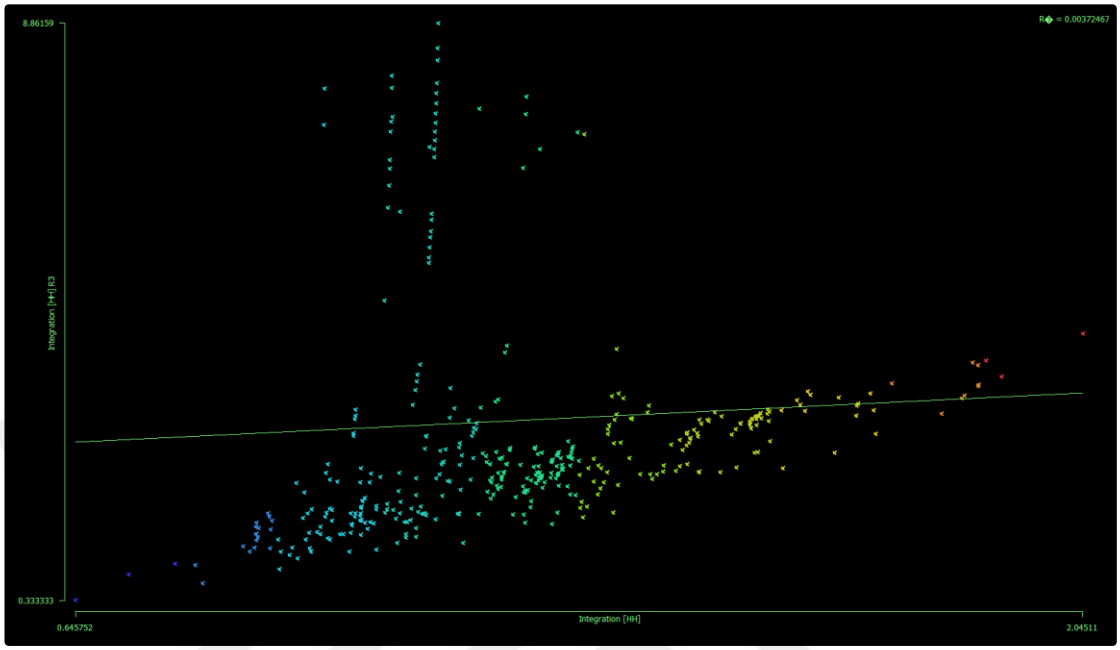
Hüdavendigar kent park organizasyonuna yapılan eksenel aks analizi doğrultusunda global bütünleşme haritası Şekil 4.28'te verilmiştir. Grafikte yeşil olarak ifade edilen alanların birçoğu spor alanları iken bir kısmı çocuk oyun alanlarından oluşmaktadır. Park genel olarak koyu mavi ve tonları ile ayrışık mekân özelliği gösterdiği ifade edilmiştir. Parkın erişilebilirliği de düşük seviyededir. Bu da parkın kullanıcılar tarafından tercih edilmeyeceği yorumunu yapmamıza olanak sağlamaktadır.

Şekil 4.28 Hüdavendigar Kent Parkı eksenel aks analizi-bütünleşme haritası

Grafik Şekil 4.29'da, (Rn) global bütünleşme değerleri, minimum 0,64 ve maksimum 2,04 aralığında değerler alırken, (R3) yerel bütünleşme, minimum 0,33 ve maksimum 8,86 aralıklarında değer almıştır. Grafiğe bakarak analiz sonucu oluşan doğrunun 45° açıdan oldukça uzaklaşmış olması parkın okunamaz olduğu yorumunu yapmamızı sağlamaktadır. Hüdavendigar Kent Parkı analiz sonucunda R^2=0,003 olarak hesaplanmış, çıkan değer sonucunda kavranabilirlik değerinin (0,45 – 1) çok altında bir değer aldığı için parkın kullanıcı tarafından algılanamaz olduğu tespit edilmiştir. Park kullanıcılar tarafından algılanamaz karmaşık bir yapıya sahip olduğu

görülmektedir. Grafikte bulunan koyu mavi ve tonların çoğunlukta olması bütünleşme değerinin düşük olduğu, ayrışık alanların ise çoğunlukta olduğunu ifade etmektedir.

Şekil 4.29 Hüdavendigar Kent Parkı kavranabilirlik/okunabilirlik grafiği

4.4 Vakıf Bera Parkı Mekân Dizimi Analiz Verileri

Park içerisinde bulunan yürüyüş ve koşu yolları, lunapark, kafeteryalar, boks ve güreş salonları, sporcu misafirhanesi, 2 futbol sahası, seyirci tribünü, su sporlarının yapılabileceği 11,000 m² yapay gölet, seyir terası, tematik parklar ve çocuk oyun alanları içermektedir. Ziyaretçiler tarafından, piknik ve dinlenme amaçlı tercih edilen bir parktır. (Şekil 4.30, Şekil 4.31).

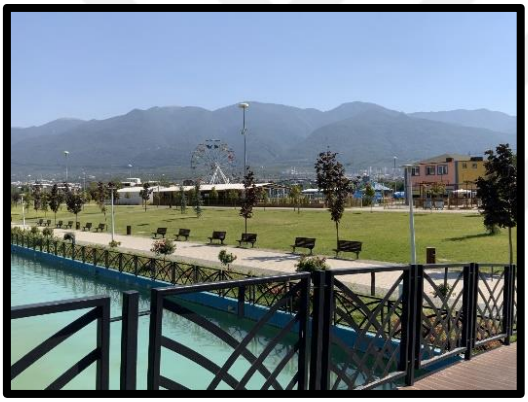

Şekil 4.30 Yapay gölet spor ve etkinlik alanlarından biri (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Şekil 4.31 Yapay gölet çevresi (ŞİMŞEK, 2023-Orjinal)

Parkın yeni yapılandırılmış olmasından dolayı yaşı küçük ağaçlandırma sağlanmış bu sebepten doğal gölgelenme alanları henüz oluşamamıştır (Şekil 4.32, Şekil 4.33).

Şekil 4.32 Park içinde bulunan lunapark (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

Şekil 4.33 Bitkilendirme çalışması (ŞİMŞEK, 2023-Orijinal)

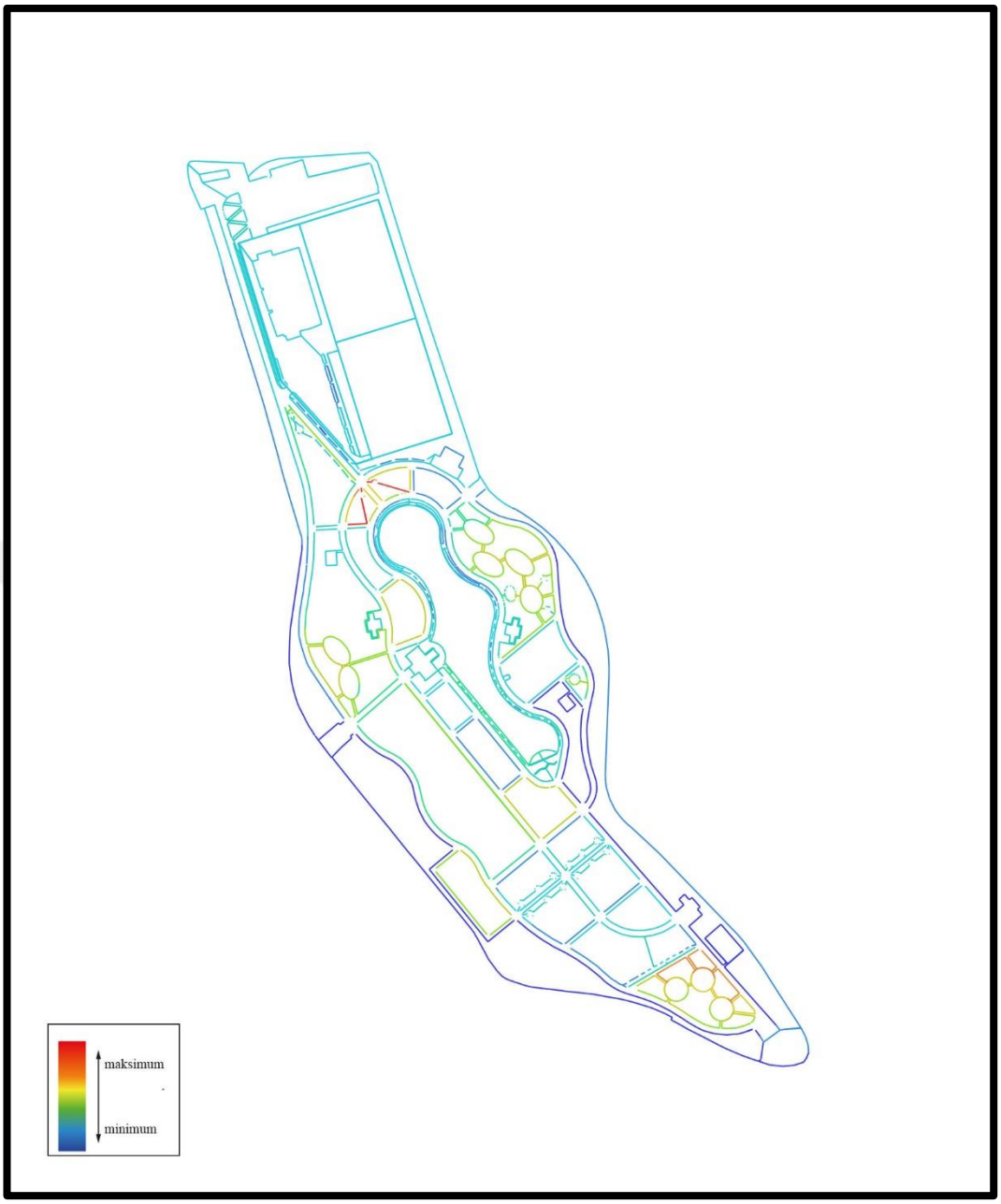
Kentin gürültüsüne uzak ve geniş yeşil alanlara sahip olan Vakıf Bera Parkı ziyaretçilerine sakin, huzurlu ve ferah bir ortam sunarken aynı zamanda çeşitli aktivite imkanları ile farklı demografik ve kültürel özelliklere sahip kişilere hitap etmektedir. Park aktif olarak kullanılmamaktadır.

Vakıf Bera Parkı'na uygulanan görünür alan analizi sonucunda (Şekil 4.34), kuzey giriş (1), Şirinevler güney kapısı giriş (2) ve restoranın da (9) üzerinde bulunduğu akslar da bağlantısallık değeri yüksek çıkmıştır. Bu alanların erişilebilirliği yüksek olurken yapay gölet çevresi koyu mavi renk ile ifade edilerek bağlantısallık ve paralelinde erişilebilirlik düşük çıkmıştır. Park genelinde renk skalası incelendiğinde bağlantısallık değerinin minimum düzeyde olduğu alanlara pek rastlanmamaktır.

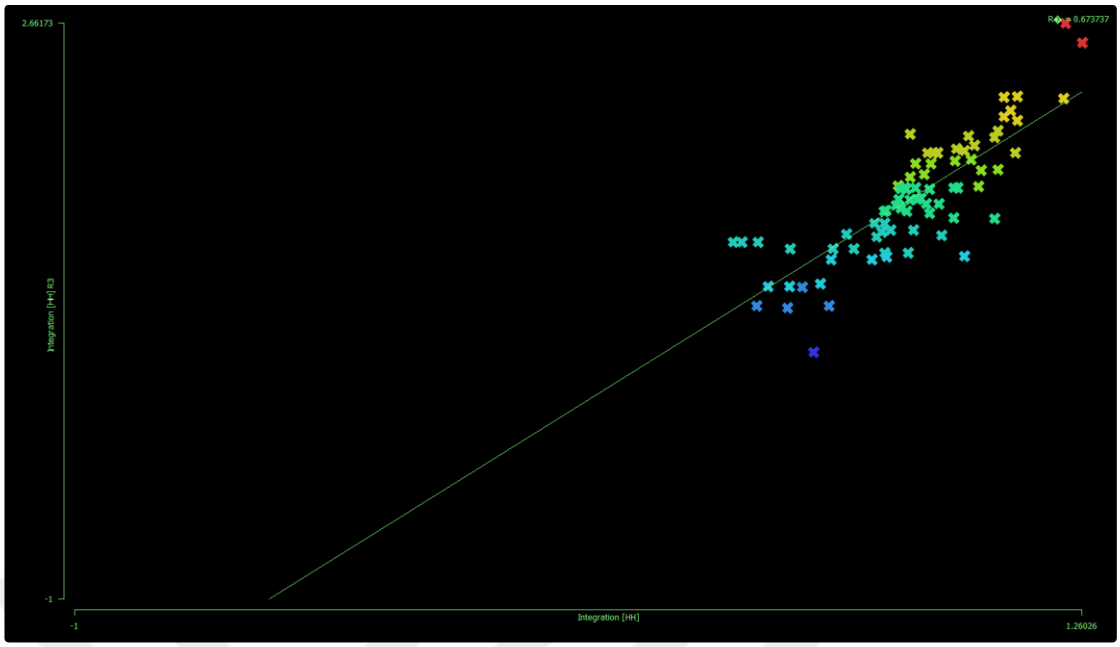
Şekil 4.34 Vakıf Bera Parkı görünür alan analizi (VGA) -bağlantısallık haritası

Yapılan eksenel aks analizi sonucunda global bütünleşme haritası Şekil 4.35'de verilmiştir. Bütünleşme haritasında görüldüğü gibi kırmızı ve turuncu ile gösterilen çocuk oyun alanları ve spor alanları bütünleşik alan olarak ifade edilebilinmektedir. Aynı zamanda yürüyüş akslarında da bütünleşme görülmektedir. Bu alanlar hareket potansiyeli yüksek olduğu çıkarımı yapılabilmektedir.

Şekil 4.35 Vakıf Bera Parkı eksenel aks analizi-bütünleşme haritası

Vakıf Bera Parkı kavranabilirlik (Şekil 4.36) değeri R=0,673 olarak hesaplanmış ve değeri ‘‘1’’ yaklaşmasından dolayı parkın kavrana bilirliğinin yüksek ve ziyaretçiler tarafından parkın %67 kavranabilir olduğu çıkarımı yapılabilmektedir. Parkın tercih edilebilirliği bütünleşme değeri ile paralel değişim göstermektedir. Aşağıdaki grafikte (Şekil 4.36), (Rn) global bütünleşme değerleri, minimum -1 ve maksimum 1,26 aralığında değerler alırken, (R3) yerel bütünleşme, minimum -1 ve maksimum 2,66 aralıklarında değer almıştır. Grafikte oluşan doğru parçasının 45°-ye yaklaşması analiz sonucu değerleri destekler niteliktedir.

Şekil 4.36 Vakıf Bera Parkı kavranabilirlik/okunabilirlik grafiği

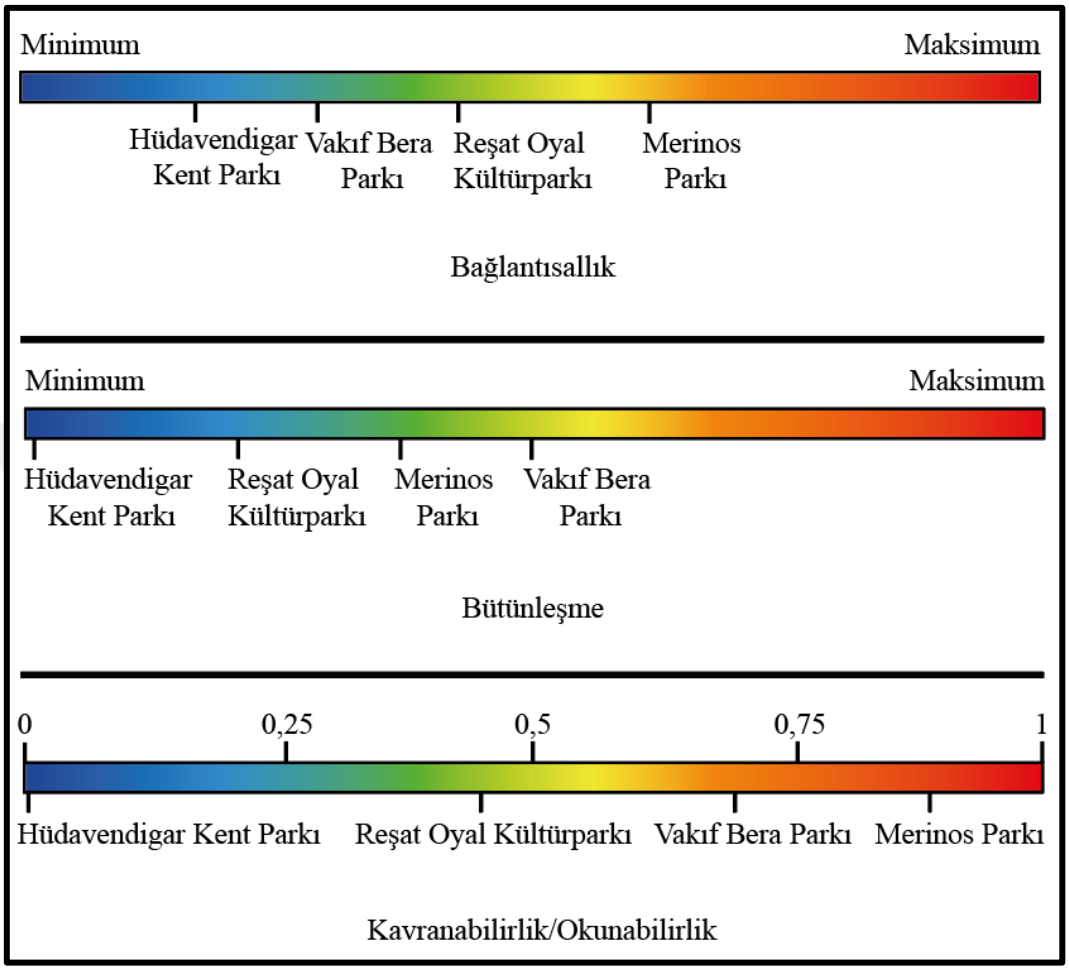
5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın materyalini, Bursa kenti için önem arz eden ikisi kent parkı ikisi de semt parkı niteliğinde seçilen 4 adet park alanı oluşturmaktadır. Sanayi, turizm, eğitim, tarihi ve kültürel değerler açısından her geçen gün değeri daha da anlaşılan önemli bir coğrafyaya konumlanmış olan kent, oldukça yoğun bir nüfusa sahiptir. Kentin önemli kamusal alanlarından olan açık ve yeşil alanlar yoğun nüfusun nefes alabileceği yegane alanlar olmaktadır. Yüz ölçüsü 10.813 km^2 alana sahip Bursa kenti, 1.061 Mahalle ve 17 ilçeden oluşmaktadır. Toplam yeşil alanı 1.441 km^2 olan kent ‘‘Yeşil Bursa’’ olarak da anılmaktadır. Bu doğrultuda seçilen 4 park alanının planlama ve tasarım kriterleri yönünden irdelenmesi, kullanıcının alanı tanımlayabilmesi için önemlidir. Bu kapsamda çalışmada, alana ilişkin önce yerinde yapılan gözlem ve fotoğraflama çalışmasından sonra nitel verilere erişmemizi sağlayan mekân dizimi analizi uygulanmıştır. Mekân dizimi analizi tasarım ve planlama için geliştirilen analizler arasında insan hareketliliğinden kaynaklanan sosyal yapı ile fiziksel mekân ilişkisini inceleyen tek analiz yöntemidir. Hareketin nasıl organize edilmesi hakkında bilgi vermektedir. Mekân dizimi analizi, mekân-insan ilişkisinin bulunduğu farklı boyutlara sahip her alanda kullanılan bir yöntemdir.

Mekân dizim analizleriyle mekân ve yaya davranışı arasındaki ilişkiyi anlamak adına çalışma amacına uygun olan 3 farklı analiz, çalışmanın materyalini oluşturan 4 parka uygulanmıştır. Görünür alan, eksenel aks ve okunabilirlik analizleri uygulanarak park alanının bağlantısallık, bütünleşme ve kavranabilirlik değerleri elde edilmiştir. Görünür alan analizi bağlantısallık haritası ile mekân içinde kullanıcı hareketleri hakkında bilgiler elde edilmiştir. Uygulanan eksenel aks analizi ile oluşturulan bütünleşme haritası mekânın kullanıcı hareket potansiyeli hakkında bilgiler sağlamıştır. Son olarak kavranabilirlik/okunabilirlik serpme grafiğinde yerel ve global bütünleşme korelasyonu ile kullanıcının mekânın kavranabilirliği nitel değerlerle ifade edilmiştir. Analizler sonucu elde edilen sayısal ve grafiksel veriler doğrultusunda yaya aksının park kurgusu ve kullanımı üzerindeki etkileri yorumlanmış park alanları düzenlemeleri hakkında önerilerde bulunulmuştur.

Yapılan analizler doğrultusunda parklar karşılaştırılacak olursa;

Tablo 5.1 Park verilerinin karşılaştırılması

Tüm elde edilen veriler ve yerinde gözlem ışığında 4 parka ilişkin genel öneriler aşağıda verilmiştir;

Kent parkın yaya aksları doğrusal ve kesintisiz olarak devam etmesi hareket potansiyelini ve bağlantısallık değerini arttırırken paralel olarak erişilebilirliği de sağlamaktadır. Bu yönüyle parkların tasarımsal planlamalar ve iyileştirmelerde bulunulması gerekmektedir. Bunlardan bazıları;

- Rekreasyonel alanların kesintisiz bir ağ ile çevrelenmeli ve giriş-çıkış akslarının direkt olarak bu ağa bağlanmalıdır.

- Hareket potansiyeli yüksek olan spor ve çocuk oyun alanları park geneline dağıtılarak konumlandırılmalıdır.

- Bütünleşme ve bağlantısallık değeri yüksek olan giriş-çıkış akslarının üzerine acil erişim sağlanılması gereken üniteler yerleştirilmelidir.

- Mekânsal organizasyonu oluşturan parçalar ihtiyaç ve kullanım durumuna göre tasarlanması ve düzenlenmesiyle alanın okunabilirliği güçlendirilmelidir.

Seçilen 4 park özelinde öneriler ise;

Merinos Parkı'nın bağlantısallık değerinin ve hareket potansiyelinin en yüksek olduğu alanlarda kafeterya, çocuk oyun alanları, spor sahaları vb. aktif rekreasyon aktivite alanları içermekte ve aktif olarak kullanımı sağlanmaktadır. Park içi bağlantısallığın düşük olduğu noktalarda ise çocuk oyun alanları, kafeteryalar bulunmakta fakat erişilebilirlik düşük olduğu için aktif olarak kullanılmamaktadır. Erişilebilirliğin düşük olduğu alanlarda piknik alanları, botanik bahçeler vb. pasif rekreasyon alanları uygulanmalı ve parktan en yüksek verim alınmalıdır. Aktif rekreasyon alanlarının konumlandırılması planlanan alanlar ise uzun doğrusal akslar oluşturularak mekânsal organizasyona dahil edilmelidir. Analiz sonucunda oluşturulan bütünleşme haritası doğrultusunda mekânsal organizasyonu oluşturan elemanların kurgusu tasarlanmalıdır.

Reşat Oyal Kültürparkı eski aktifliğini kaybetmiştir ve önemli nedenleri, park çevresinde plansız yapılaşma, park içi etkinliklerinin sıradanlaşması, hizmet kalitesinin geliştirilmemesi, aktivite mekânları arasında kopukluklar oluşması, çevresinde park gibi sosyal alanlar da artış yaşanması ve fuar etkinliğini kaybetmesi örnek olarak gösterilebilir. Park içi bağlantısallık değerinin yeşil tonlarında dengeli bir dağılım göstermesi alanda yapılan iyileştirmelerle eski aktifliğini kazanabileceğini ifade etmektedir. Mavi tonlarda gösterilen yapay gölet ve çevresinde oturma birimleri ve aktif rekreasyon aktivite alanları oluşturulmalıdır. Lunapark yenilikçi yaklaşımlarla (oyun grupları, etkinlikler vb.) düzenlenmeli ve eski aktifliğini kazanmalıdır. Bütünleşme haritası doğrultusunda mekânsal organizasyonun yeniden tasarlanması ve düzenlenmesi önerilmektedir.

Hüdavendigar Kent Parkı'nda yapılan yerinde gözlem doğrulusunda yön-yol bulma eyleminde karmaşa yaşanılmış, alanda yapılan analiz ile kavranabilirlik/ okunabilirlik $R^2 = 0{,}003$ değer alarak yaşanılan bu durum nitel olarak ifade edilmiştir. Parkta aktivite çeşitliliği, peyzaj düzenlemeleri, Nilüfer Çayının içinde bulunması ve mekânsal eleman dağılımı gibi birçok olumlu yönleri bulunsa da hareket akslarının karmaşık yapıda olması mekânı algılanamaz ve mekânsal organizasyonu oluşturan elemanların aktif olarak kullanılamaz hale getirmiştir. Parka uygulanan mekân dizimi analizi bütünleşme ve bağlantısallık haritaları doğrultusunda mavi ve tonları ile belirtilen alanlarda yaya akslarını aktifleştirme çalışmaları yapılmalıdır.

Vakıf Bera Parkı bulunduğu konum, yetersiz peyzaj çalışmaları, restoran, kafe ve rekreasyon aktivite alan eksikliği gibi çeşitli sebeplerden ötürü ziyaretçi yoğunluğun az olduğu gözlenmiştir. Park alanı verimsiz bir şekilde planlanmıştır. Güney kapısından girdikten kısa bir mesafe sonra çocuk oyun alanı karşılarken sonrasında alanda aktif veya pasif rekreasyon aktivite alanı bulunmamaktadır. Parkın büyük bir bölümü henüz kazanılamamış, alan boş bırakılmıştır. Yaya hareketi hakkında bilgi veren bütünleşme ve bağlantısallık grafiği ele alınarak kafe, restoran, WC, park donatı elemanlarının konumlandırılmasında iyileştirme ve düzenlemeler yapılmalıdır. Bütünleşme haritasında kırmızı ve turuncu olarak ifade edilen alanlara acil ihtiyaç duyulan üniteler yerleştirilmelidir. Yeşil ve mavi tonlarındaki alanlarda ise pasif rekreasyon aktivite mekânları oluşturulmalı ve parkın her alanı verimli bir şekilde kullanılabilir şekilde tasarlanmalıdır.

Sonuç olarak mekânsal kurgu ve yaya hareketi arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmek için gerçekleştirilen tez çalışması seçilen 4 park uygulamaları hakkında öneriler sağlamaktadır. Ayrıca çalışma, yaya hareketinin mekânın kullanılabilirliği, sürdürülebilirliği ve kullanıcı memnuniyeti üzerine yapılan araştırmalara da örnek teşkil etmesi beklenmektedir.

KAYNAKLAR

Alagöz, M. (2017). Eskimiş endüstri alanlarına kentsel değeri arttırma adına işlev kazandırma-Bursa Merinos Kültür Merkezi ve Parkı. *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, 10, 219-237.

Alkan, F. (2019). Türk- İslam Sanatları Bilim Dalı Günümüze Ulaşmayan Bursa Hanları. Yüksek Lisans Tezi, *Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Bursa.

Altan, İ. (1993). Mimarlıkta Mekân Kavramı. *Psikoloji Çalışmaları*, 19, 75-88.

Altunel Açıkgöz, T., Yiğit, N., Kuşçu Kravkaz, İ. & Öztürk, A. (2019). Green Areas and Economic Analysis of Climate Change. İklim Değişikliği ve Kentler Yapısal Çevre ve Yeşil Alanlar, Dakam Yayınları.

Atak, Ö. (2009). Mekânsal Dizimi ve Görünür Alan Bağlamında Geleneksel Kayseri Evleri. Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.* İstanbul.

Atanur, G. S. & Ersöz, N. D. (2020). Kavramsal Gelişim Süreçleri ve Tasarım Bileşenleri Bağlamında Kent Parkları. *Ağaç ve Orman Dergisi*, 1(1), 66-71.

Aydın, T. (2019). Görükle Kentsel Dokusunun Öğrencileştirme Kavramı Üzerinden Mekân Dizimsel Analizi. Yüksek Lisans Tezi, *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*. Bursa.

Aytaç, G., Kuşuluoğlu Dinemis, D., Elinç, H., Polat, A.T., & Önder, S. (2017). Kentin Vahaları: Kent Parkları. *Kentli Dergisi*, 27, 46-49.

Bağbancı, Ö. K. (2007). Bursa Hanlar Bölgesi Değişim ve Dönüşüm Sürecinin İncelenmesi ve Bölgenin Korunması Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, *Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.* İstanbul.

Bakan, K., (1981). *Türkiye'de Kentsel Dış Mekânların Düzenlenmesi*. Ankara: Tübitak Yapı Araştırma Enstitüsü.

Barış, M.E., Uckac, L. & Uslu, A. (2019). Exploring Public Perception Of Urban İdentity: The Case Of Ankara, Turkey. *African Journal of Agricultural Research*, 4(8), 724-735.

Bektaş, A, (2010). Bursa İli Kent Parklarının, Reşat Oyal Kültürparkı, Soğanlı Botanik Parkı ve Merinos Parkı Örneklerinde Peyzaj Tasarım Kriterlerine Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*. Konya.

Benedikt, M. L., (1979). To take hold of space: ısovists and ısovist fields. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 6, 47-65.

Boyacı, E. (2010). Ülkemizde Kent Parkı İşlevlerini Belirleyen Etmenler. Yüksek Lisans Tezi, *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*. Ankara.

Briggs, D., Ellis, A., Lloyd, A., & Telford, L. (2020). New Hope or Old futures in Disguise? Neoliberalism, The Covid-19 Pandemic and The Possibility For Social Change. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 40(9/10), 831-848.

Bumin, K. (2010). *Demokrasi Arayışında Kent*, Konya: Çizgi Kitapevi.

Bursa Büyükşehir Belediyesi. (2017). Bursa Sürdürülebilir Enerji ve İklim Değişikliği Uyum Planı BUSECAP 2017. bursa.bel.tr/dosyalar/birimek/190306101119_Bursa-Surdurulebilir-Enerji-ve-iklim-Degisikligi-Uyum-Plani-BUSECAP-2017.pdf, Erişim tarihi 25/07/2023.

Cleveland, M., Rojas-Méndez, J.I., Laroche, M. & Papadopoulos, N. (2016). Identity, Culture, Dispositions And Behavior: A Cross-National Examination Of Globalization And Culture Change, *Journal of Business Research*, 69(3), 1090-1102.

Çelik, B. H. (2020). Bursa Kent Parkları Tasarım Bitkilerinin Toksikolojik Özellikleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.* Bursa.

Çetinkaya, G. (2014). Doğa Yürüyüşü Parkurlarının Turizm Amaçlı Değerlendirilmesi: Antalya Beydağları Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Antalya.

Çetinkaya, G., Erman, A. & Uzun, M. S. (2015). Rekreasyonel Amaçlı Park Kullanıcılarının Memnuniyet ve Memnuniyetsizlik Faktörlerinin Belirlenmesi, International Journal of Human Sciences, 12(1), 851-869.

Çetinkaya, G., Söyler, S. ve Ömüriş, E. (2019). Ziyaretçilerin Park Kullanım Özelliklerinin Genel Park Kullanım Memnuniyeti Üzerine Etkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 2953-2966.

Çıldır, A. S. (2023). İklim Değişikliği Dirençlilik Senaryosu: Artan Sel Riski Çerçevesinde Bursa Alan Çalışması. Yüksek Lisans Tezi, *Bursa Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*. Bursa.

Çınar Karakaya, F. (2019). Hastane Binalarında Kronolojik Açıdan Erişilebilirliğin Gelişimi ve Mekân Dizimi Yöntemi ile İki Örnek Üzerinden İnceleme. Yüksek Lisans Tezi, *Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.* İstanbul.

Çufalı, A., & Dönmez, Y. (2022). Kent İçi Otopark Çözümlerine Akıllı Yaklaşımlar: Safranbolu Kent Örneği. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 24(1), 177-193.

Çulcuoğlu, G. ve Oğuz, D. 2000. Peyzaj Tasarımlarının Değerlendirilmesinde Kullanılabilecek Kalite Kriterleri, *Peyzaj Mimarlığı Kongresi Bildiri Kitabı* (s. 85-90), Ankara: TMMOB Peyzaj Mimarları Odası.

Dedeoğlu, İ. (2006). Kentsel Yeşil Alanların Gece Kullanımında Aydınlatmanın Önemi ve Yöntemi: Gülhane Parkı Örneği. Yüksek Lisans Tezi, *Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Dil, M. (2004). İstanbul'un Yeşil Alan Sisteminin Planlama Kriterleri Açısından İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*. İstanbul.

Dönmez, Y. & Türkmen, F. (2019). Konaklama İşletmelerinde Peyzaj Düzenlemelerinin Önemi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 1698-1705.

Drummond, L.B.W. (2000). Street Scenes: Practices of Public and Private Space in Urban Vietnam. *Urban Studies*, 37(12), 2377-2391.

Ergin, Ş. (1989). Kentsel Açık ve Yeşil Alan Donanımının Niceliksel Değerlendirilmesine Yönelik Matematiksel Bir Model Önerisi. Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 15, İzmir.

Eyink, H. & Heck, B. (2018). *White Paper: Green Spaces in the City*. Federal Ministry for the Environment, Germany: Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation, Building and Nuclear Safety (BMUB), White Paper: Green Spaces in the City (bund.de), Erişim tarihi 17/08/2023.

Gül, A. & Küçük, V. (2001). Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Örneğinde İrdelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, A (2), 27-48.

Güler, T., Şahnagil, S. & Güler, H. (2016). Kent Kimliğinin Oluşturulmasında Kültürel Unsurların Önemi: Balıkesir Üzerine Bir İnceleme. *Paradoks Dergisi*, 11(özel sayı), 85-104.

Gündoğdu, M. (2014). Mekân dizimi analiz yöntemi ve araştırma konuları. Art-Sanat Dergisi, 2, 251-274.

Güneş, S. (2008). Kentsel Dış Mekânların Yeterliliği ve Geliştirilme Olanakları. Yüksek Lisans Tezi, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*. Çanakkale.

Gür, M. (2016). Türkiye'deki Kentsel Dönüşüm Politikalarının Toki İşbirliğiyle Gerçekleşen Uygulamalar Üzerinden Okunması: Bursa Örneği. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 21(2), 364- 341.

Gürbüz, H. & Yılmaz, V. (2017). Eskişehir rekreasyon alanlarından Kent Park'ın kullanım tercihini etkileyen faktörlerin araştırılması. *Researcher: Social Science Studies*, 5(9), 187-200.

Gürhan, P. (2013). Bursa hanlar bölgesinde yer alan hanlar üzerine bir inceleme. Ü. Güneş (Ed.), II. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi Bildiriler Kitabı içinde (s. 1259-1272), II. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi'nde sunulan bildiri, Bursa: İLEM & Bursa BŞB Kültür A.Ş. Yayınevi. (PDF) Bursa Hanlar

Bölgesinde Yer Alan Hanlar Üzerine Bir İnceleme | Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi- Academia.edu Erişim Tarih 30/05/2023.

Hacıhasanoğlu, O. (1996). Kimlik Sorunu; Mimarlığın Evrensel ve Yerel Boyutları, Mimarlar Odası Bursa Şubesi, VIII. Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi, Bursa, 257-264.

Hillier B., Hanson, J. & Peponis, J. (1987). The Syntactic Analysis Of Settlements, *Architecture and Behaviour*, 3, 217-220.

Hillier, B. & Hanson, J. (1984). *The Social Logic of Space.* UK: Cambridge University Press.

Hoş Ulusoy, A. Y. (2022). Tarihi Yapılarda Koruma ve Yeniden İşlevlendirme: Bursa Eski İpek Han. Yüksek Lisans Tezi, *Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.* Konya.

Hüsam, A., Öztürk, S. & Dönmez, Y. (2021). Parkların Peyzaj Mimarlığı Açısından İncelenmesi: Karabük Kent Merkezi Örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11(2), 320-338.

İlhan, C. (2019). Sayısal Analiz Yöntemleriyle Mimari Dokuyu Okumak: Bursa- Hisar Bölgesi. Yüksek Lisans Tezi, *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*. Bursa.

İlhan, C. (2019). Sayısal Analiz Yöntemleriyle Mimari Dokuyu Okumak: Bursa- Hisar Bölgesi. Yüksek Lisans Tezi, *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.* Bursa.

İnalcık, H. (2007). Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg. *Belleten Dergisi*, 71(261), 479 – 536.

İnceoğlu, M. & Aytuğ, A. (2009). Kentsel Mekânda Kalite Kavramı. *Megaron Dergisi*, 4(3),131-146.

Karakaya, N. & Cengiz Taşlı T. (2019). Yaşam Kalitesinin Arttırılmasında Kent Parklarının Önemi: Eskişehir Örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 1261-1283.

Karlıer, G. (2017). Kent Parkları Kavramı ve Bursa Kent Parklarında Kullanıcı Memnuniyetinin İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.* Bursa.

Kaymaz, E. (2014). Dünyadan ve Bursa'dan Kent Parkı Örnekleri. Bursa'nın Tarihsel Süreçte Mimari ve Kentsel Gelişimi (skb.gov.tr), Erişim Tarihi 07/01/2023.

Kaymaz., I. (2013). Urban Landscapes and Identity. *Advances in Landscape Architecture*, 739-760.

Kaypak, Ş. (2010). Antakya'nın Kent Kimliği Açısından İrdelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 7(54), 373-392.

Keeble, L. (1961). Principles and Practice of Town and Country Planning. London.

Kılıçlı, M.Y., & Abuş, M.N. (2018). Kent Parklarındaki Gürültünün Değerlendirilmesi: Hüdavendigar Parkı Örneği. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(3), 109-117.

Kısak, E. & Yavuz, F. (2021). Kentsel Açık-Yeşil Alanların Planlama ve Tasarımında Kalite Göstergeleri. *International Academic Social Resources Journal*, 6(24), 542-557.

Kızılaslan S., 2007. Trabzon Kenti Park ve Bahçelerinin Peyzaj Tasarım Kriterleri Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*. Ankara.

Klarqvıst, B. (1993). A Space Syntax Glossary. Norway: Nordic. *Journal of Architectural Research*, 11-12.

Köse, B. & Dönmez, Y (2021). Mahalle Ölçeğinde Kültürel Değerlerin Kent Kimliğine Etkileri: Kale Mahallesi-Samsun. *Kent Akademisi, Kent Kültürü ve Yönetimi Dergisi*, 14(4), 1156-1190.

Kravkaz Kuşçu, İ. S., Kılıç Bayraktar, M., & Tunçer, B. (2022). Determination of heavy metal (Cr, Co, and Ni) accumulation in selected vegetables depending on traffic density. Water, Air, & Soil Pollution, 233(6), 224.

Kubat, S. (2015). Kentlerin Biçimsel Yapısındaki Sayısal Mantık: Space Syntax. Türkiye Kentsel Morfoloji Sempozyumu Bildiriler Kitabı (s.32-58). Mersin: Mersin Üniversitesi.

Kuzulugil, A. C., Ünsal, Ö., Demircioğlu Yıldız, N. & Aytatlı, B. (2023). Tarihi Bir Çevrede Kent Turizminin Erişilebilirliğini Geliştirmek İçin Mekân Dizimine (Space Syntax) Dayalı Bir Analiz Yöntemi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 38(4), 2359-2374.

Lalli, M. (1992). Urban-Related Identity: Theory, Measurement, and Empirical Findings. *Journal of Environmental Psychology*, 12(4), 285-303.

Lynch, K., (1979). The Image of the City. The M.I.T. Press, Massachusetts Institute of Technology, USA.

Mahmoud, A. H. & Ömer, R. H. (2015). Planting Design For Urban Parks: Space Syntax As a Landscape Design Assessment Tool. *Frontiers of Architectural Research*, 4(1), 35-45.

McCormack, G. R., Rock, M., Toohey, A. M. & Hignell. D. (2010). Characteristics Of Urban Parks Associated With Park Use And Physical Activity: A Review Of Qualitative Research. *Health & place,* 16(4),712-726.

Metin, N.B. (2019). Kent Parklarında Peyzaj Düzenlemeleri: İstanbul-Üsküdar Örneği. Yüksek Lisans Tezi*, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.* Bartın.

Mitchell, D. (1995). The and of Public Space, People's Park, Definitions of the Public and Democracy. *Annals of the Association of American Geographers,* 85(1), 108-133.

Moradi, M., & Tamer, N. G. (2017). Bursa Örneğinde Kentsel Büyümenin Yerel İklim Değişikliği Üzerine Etkisi. *Planlama Dergisi,* 27(1), 26-37.

Norberg Schulz, C., (1971). Existence, space and architecture, London: Studio Vista, London. Mary Kling (Eds.), The system of spaces (pp. 9-37). New York: Praeger Publishers. Existence Space and Architecture Art Ebook PDF | PDF | Space | Abstraction (scribd.com), Erişim Tarihi 14/10/2023

Oğurlu, O. (2014). Çevre- kent imajı- kent kimliği- kent kültürü etkileşimlerine bir bakış. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 13, 275-293.

Onsekiz, D. & Emür, S. H. (2007). Kentsel yaşam kalitesi bileşenleri arasında açık ve yeşil alanların önemi –Kayseri/Kocasinan ilçesi park alanları analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 22, 367-396.

Onsekiz, D. & Emür, S. H. (2008). Kent Parklarında Kullanıcı Tercihleri ve Değerlendirme Ölçütlerinin Belirlenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(24), 69-105.

Ouf, T.A., & Makram, A., (2019). An Approach to Improve Quality of Life and Sustainability in the Centers of Old Cities. *Journal of Civil Engineering and Architecture,* 461-468.

Ouf, T.A., & Makram, A., (2019). An Approach to Improve Quality of Life and Sustainability in the Centers of Old Cities, *Journal of Civil Engineering and Architecture,* 461-468.

Ökesli, D.S. & Gürçınar, Y. (2012). An Investıgatıon Of Urban Image And Identıty Findings From Adana. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 21(1), 37-52.

Özbay, F., & Yücel, B. (2001). Türkiye'de göç hareketleri, devlet politikaları ve demografik yapı. *Nüfus ve Kalkınma Dergisi,* 1-51.

Özgür Yıldız, Ş. (2012). Bursa'daki Osmanlı Dönemi Camilerinden İki Va'z Kürsüsü Örneği. *Sanat Tarihi Dergisi*, 21(2), 137-158.

Özkır, A. 2007. Kent Parkları Yönetim Modelinin Geliştirilmesi. Doktora Tezi, *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.* Ankara.

Öztürk, S. & Özdemir, Z. (2013). Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Yaşam Kalitesine Etkisi "Kastamonu Örneği". *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 13(1), 109-116.

Öztürk, S., Işınkaralar, Ö., Yılmaz, D., Şimşek, M. Almansouri, H. M. S., & Elahsadi, A. H. M. (2022). Covıd-19'un Tüketici Alışkanlıklarına Etkisi Üzerine Bir

Araştırma: Türkiye-Libya Karşılaştırması. *Doğu Coğrafya Dergisi,* 26(46), 97-108.

Özyılmaz Küçükyağcı, P. & Yıldız, M. (2019). Kentsel tasarım yarışma projelerinin değerlendirilmesinde mekân dizimi yöntemi. *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, 16, 74-112.

Pehlivan, F. (2018). Readıng The Transformatıons Of Konya Culture Park As An Urban Space. Master Thesis, the graduate school of engineering and science, *Bilkent University The Graduate School Of Engineering And Science.* İstanbul

Peponis, J. (2007). 6th International Space Syntax Congress Speeches, Istanbul.

Peponis, J. & Wineman, J., (2002). Spatial Structure of Environment and Ber, Bechtel R.B. and Churchman A. (Eds.), Handbook of Environmental Psychology (pp. 271-291). New York: John Wiley & Sons.

Pişkin, A.B. (2021). Bursa İli Kent Parklarının Engelliler Tarafından Kullanım Olanaklarının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.* Bursa.

Polat, H. (2016). Bursa Kent Kimliğinin Bina Cepheleri ve Çatıları Üzerinden İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*. Bursa.

Project for Public Spaces., https://www.pps.org/article/grplacefeat, Erişim Tarihi 05/11/2023.

Richter, G. (1981). Handbook Stadtgrün. Landschaftsarchitektur Im Stâdtischen Freiraum. München: BLV Buchverlag GmbH & Co.

Saylan, S. & Erdönmez Dinçer, M.E. (2017). Kamusal Alanların Kullanımında Mekân Kalitesi; Eminönü Mercan Mahallesi. *Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi,* 10(29), 1-18.

Soğukkuyu, B. & Tunç, A. Z. (2013). Kent kültürüne ve toplumsal yapıya bağlı olarak kentte tipografinin kullanımı (İzmir ve Milano Örnekleri). *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi,* 12, 153-172

Seamon, D. (2007). 6th International Space Syntax Congress Speeches, Istanbul.

Steadman J. P. (1983). Architectural morphology: an ıntroduction to the geometry of building plans. London: Pion.

Şen, E. (2022). Özgün Mimari Dokuların Ön Tasarım Sürecinde Yeni Dokular Üretilmesinde Tasarım Aracı Olarak Kullanılması: Bursa Örneği. Doktora Tezi, *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.* Bursa.

Tekeli, İ. (1991). Bir kentin kimliği üzerine düşünceler. Kent Planlaması Konuşmaları (s. 79-89), Ankara: Mimarlar Odası Yayınları.

Tepe, D. & Sönmez, İ. Ö. (2018). Farklı Özelliklere Sahip Kentsel Dokularda Kamusal Mekân Özelliklerinin Mekânın Sosyal Kullanımına Etkisinin İncelenmesi-İzmir-Bostanlı Örneği. Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu "DeğişKent" Değişen Kent, Mekân ve Biçim (s. 965-984). İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi

Topçu, K. (2011). Kent Kimliği Üzerine Bir Araştırma: Konya örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 1048-1072.

Toprakoğlu, H. & Durak, S. (2020). Bursa'da Kentsel Gelişime Yön Verme Amacıyla Düzenlenmiş Mimarlık Yarışmaları. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 16(1), 119-145.

TUIK, 2019. Türkiye İstatistik Kurumu. https://www.tuik.gov.tr/. https://cip.tuik.gov.tr/, Erişim Tarihi 15/07/2023.

Turan, S. & Yalçıner Ercoşkun, Ö. (2017). Meydanlardaki İsim Değişikliklerinin Kent Belleğine Etkisi: Ankara Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 2(1), 55-68.

URL-1. HGM | Harita Genel Müdürlüğü- Ulusal Haritacılık Kurumu, Erişim Tarihi 21/03/2023

URL-2. Bursa Hüdavendigar Kent Parkı Çevre Düzenleme İnşaatı Yapımı- BEST TASARIM İNŞAAT A.Ş. (bestinsaatas.com), Erişim Tarihi 24/05/2023

URL-3. Bursa'nın en büyük parkında sona doğru- Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği-Şehirlere sağlıklı dokunuş (skb.gov.tr), Erişim Tarihi 24/05/2023

URL-4. Vakıf Bera Kent Parkı hizmete açıldı (bursa.bel.tr), Erişim Tarihi 15/05/2023.

URL-5. Symposia | space syntax network, Erişim Tarihi 10/09/2023.

Üner, Ş. (2016). Merinos Tekstil ve Sanayi Müzesi Envanteri. Yüksek Lisans Tezi, *Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü*. Antalya.

Ünlü, A. (1999). The syntactic analysis of turkish houses between 17th and 19th. *Space Syntax Second International Symposium*, 41, Brasillia.

Ünügür, M., (1996). İstanbul'un Değişen Kentsel Kimliği Üzerine. *Arkitekt Dergisi*, 444(12), 42-49.

Varola, E. & Öksüz, A. M., (2021). Kamusal Alanların Mekân Kalitesi ve Salgın İlişkisi: Covid-19 ve Etkileri, *Mimarlık Fakültesi Dergisi,* 3(2), 18-35.

Watson, D., Plattus, A. & Shıbley, R.G., (2003). Time-Saver Standards for Urban Design. McGraw-Hill. New York.p.7 174653_Watson-t.pdf (accessengineeringlibrary.com), Erişim Tarihi 06/09/2023.

WHO, (2011). Word Health Organization. https://www.who.int/topics/disabilities/en/- Erişim Tarihi 10/10/2023.

Yenal, E. (1996). Osmanlı Başkenti, Osmanlı Kenti Bursa. Yenal, E. (Ed.), *Bir Masaldı Bursa* (s.19-46). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Yılmaz, D., Öztürk, S., & Işınkaralar, Ö. (2023). Bir Yaşam Sahnesi Olarak Sokak Algısının Kullanıcılar Gözünden Okunması: Ankara ve İstanbul Sokaklarından Tespitler. *Artium*, 11(1), 75-86.

Yiğit, N., Gedikoğlu, N. E., & Pulatoğlu, A. Ö. (2022). Leaf Stomatal Characteristics of Some Species in Bush Form Used in Kastamonu Urban Landscape. *Kent Akademisi*, 15(4), 1639-1650.

Yücesoy, N. & Çanga Ç. A. (2019). Tema Parkları ve Bursa Odaklı Park Temalarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 33(2), 249-263.

Zaloğlu A., (2006). Ankara Kent Parklarında Suyun Gösteri Elemanı Olarak İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*. Ankara.

Zhai, Y., & Baran, P. (2013). Applıcatıon of space syntax theory ın study of urban parks and walkıng. *Proceedings of the Ninth International Space Syntax Symposium*, 32, Seoul.

Ziyaee, M. (2018). Assessment of urban identity through a matrix of cultural landscapes. *Cities*, 74, 21-31.